

MILIEURAMA

• MAANDBLAD • 8ste JAARGANG • JAN. / FEBR. 1988 •

• BOND BETER LEEFMILIEU •

1-2

I-N-H-O-U-D

EDITORIAAL	2	Er reed eens ...	17
Mest - Vlaanderen	3	FRONTLIJN	20
Grind à la carte	4	Gekist en gekooid	22
FLITSEN	8	Bezwaren belicht	28
Uw afval naar de pieren	9	BERICHTEN	32
WET & PERS	12	PUBLIKATIES	34
Steeds stinkt de Zenne	14	PUZZELEN	37
EUROPA	16	KALENDER & KOLOFON	39

E-D-I-T-O-R-I-A-A-L

FRUSTREREND

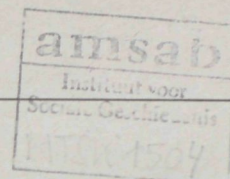
Een van de belangrijke opdrachten die de Bond Beter Leefmilieu zichzelf toekent, en die overigens door het publiek erkend wordt, is het informeren van de bevolking over milieuzaken. De nood hieraan is klaar en duidelijk: wekelijks ontvangt de Bond tientallen schriftelijke of telefonische informatie- en dokumentatieaanvragen. Deze aanvragen beantwoorden is niet altijd eenvoudig en soms erg frustrerend. Een tekenend voorbeeld. Een verontwaardigde jonge man belt ons met de vraag hoe het mogelijk is dat er op een rivier in de buurt van een detergentsfabriek zoveel schuimvlokken drijven. Antwoord: er bestaat een wetgeving die het probleem van niet-afbreekbare detergents verbiedt sinds 1976. Maar die is dode letter gebleven. Is daar dan geen controle op vanuit de overheid? Antwoord: normaal gezien moet het bedrijf een lozingsvergunning hebben. Welke voorwaarden daarin staan weten we niet, want dat is geheim. Het aantal controleurs van de waterzuiveringsmaatschappij is zodanig klein dat de controleurs in de betrokken provincie b.v. alle bedrijven amper 1 keer in hun loopbaan kunnen bezoeken. Kan ik dergelijke situatie voor de rechtbank

brengen? Antwoord: neen, want u kan niet voldoende (eigen)belang aantonen in deze zaak, zodat de rechter uw klacht niet ontvankelijk zal verklaren.

Frustrerend is het wel als je milieubewuste burgers dergelijke voor hen ontgoochelende antwoorden moet geven. Het geschetste, echt gebeurde verhaal vat goed samen wat hier grondig misloopt op het vlak van het milieu. Als er al een wetgeving bestaat, wordt ze genegeerd omdat er enerzijds onvoldoende controle van de overheid is en anderzijds de informatie afgeschermd wordt voor het publiek. En als men zou willen, kan men niet eens terecht bij de rechter wegens totaal achterhaalde interpretaties van de opvatting "belanghebbende". Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen dat ons land inzake milieutoestanden geen al te best figuur slaat.

Dirk Van Melkebeke

MEST- VLAANDEREN

DE VERMESTING IN W(M)-EST-VLAANDEREN: HET WOORD IS AAN DE OVERHEID

Als gevolg van de intensieve varkensteelt wordt West-Vlaanderen, en met name de regio Brugge-Roeselare-Tielt, in steeds ruimere mate gekonfronteerd met overbemestingseffekten als: te hoge nitraatkonzentraties in het drinkwater, bodemerosie, vervuiling van het oppervlaktewater, ammoniakemissie,... (zie milieurama 1986/2).

Het mestprobleem bestaat al langer, maar is slechts een tweetal jaar terug door milieuorganisaties en niet in het minst door studies vanuit de Rijksuniversiteit Gent, aan de oppervlakte en in de aktualiteit gebracht. Een beleid op het vlak van het mestvraagstuk is in ons land nog maar sinds kort enigszins merkbaar. Door diverse instanties, organisaties en werkgroepen werden ontwerpen van oplossingen en wetgevendende maatregelen uitgewerkt. De tot nu toe genomen maatregelen zijn echter zo beperkt dat de varkensstapel en de vermistingsproblematiek nog steeds grotere proporties aannemen.

Op dit moment ligt het "Ontwerpdecreet betreffende dierlijke mest" voor advies bij de Raad van State en moet vooraleer van toepassing te zijn nog besproken en bekrachtigd worden door de Vlaamse Raad. Als dit decreet bekrachtigd wordt, krijgt de Vlaamse Exekutieve de mogelijkheid maatregelen te nemen inzake opslag, gebruik en afvoer van dierlijke mest. Dit decreet (zou) moet(en) de grondslag vormen voor het oplossen van het overbemestingsprobleem via het oprichten van een "Koöperatieve Mestbank". Op 1 juli '87 werd door vertegenwoordigers uit de landbouw, het loonwerk en de veevoederindustrie, de S.V. "Koöperatieve Mestbank voor Vlaanderen" opgericht. Grondprincipe van de mestbank is het verplaatsen van mestoverschotten uit verzadigingsgebieden, naar tekortgebieden.

In theorie lijkt het principe van de mestbank mooi en doeltreffend. In deze optie wordt echter géén rekening gehouden met de nog konstante groei van de bio-industrie en met de vraag wat juist "tekortgebieden" zijn. In het afvalstoffenplan van OVAM (1986-1990) staan de Westvlaamse polders beschreven als mogelijke leveringsgebieden voor drijfmestoverschotten. Het blijft echter een open vraag wat de invloed van die mesttoevoer op de toch al kwetsbare polderflora en -fauna zou zijn!

Al deze oplossingen van de overheid leiden tot nieuwe problemen, waar weer nieuwe oplossingen voor moeten bedacht worden.

De overheid moet zich in het beleid terzake tot doel stellen het mestvraagstuk binnen de 10 jaar op te lossen. Hoe langer er gewacht wordt, hoe omvangrijker, moeilijker en duurder de oplossingen zullen zijn. "Opgelost" betekent in dit verband dat de mestproduktie tot milieuvriendelijke proporties moet zijn teruggebracht.

In cijfers betekent dit dat de bemesting niet meer mag bedragen dan het gewas kan opnemen.

Daarom zal de overheid werk moeten maken van de mogelijkheden tot mestverwerking, mestinjectie en ... het op peil houden en zelfs afbouwen van de varkensstapel!

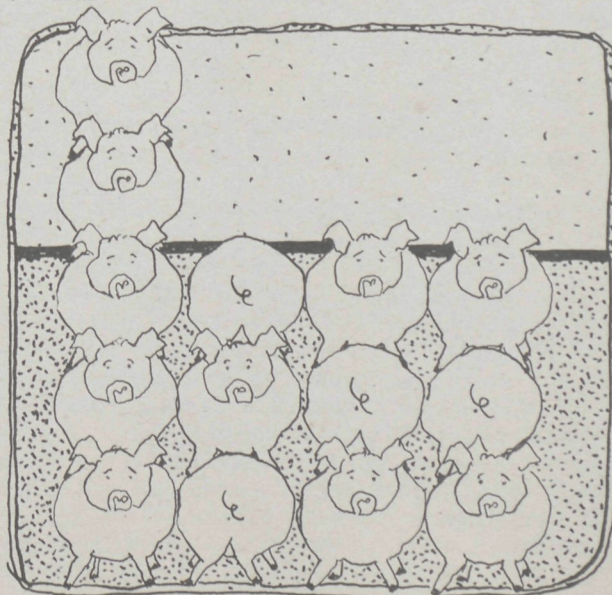
De toepassing van de wet van 4 april 1987 betreffende de vestiging van industriële veeteeltbedrijven en het ontwerpdecreet betreffende dierlijke mest, kunnen een eerste stap vormen in het streven naar een structurele aanpak van de varkenshouderij. Deze aanpak dient evenwel meer in te houden dan het wegwerken van een aantal nadelige symptomen. De spiraal van overproductie, verlies aan werkgelegenheid, bedreiging van de inkomenspositie voor landbouwers, en van milieuproblemen moet doorbroken worden. Dat kan alleen wanneer er vanuit een andere visie op de functies van de landbouw en op "economisch rendabele productie" een ingrijpende ombuiging plaatsvindt in het landbouwbeleid.

De landbouw zal weer moeten kunnen produceren naar draagkracht van het milieu en naar behoefte (géén produktie om de produktie!).

Het is aan de overheid om voorwaarden te scheppen waardoor geïntegreerde landbouw economische perspectieven biedt.

Het ligt echter niet alleen aan de overheid om daar verandering in te brengen, het wordt stilaan tijd om het vijandbeeld tussen "groene jongens" en landbouwers te doorbreken. Alleen samen zullen we in staat zijn een gezonde, bedrijfszekere landbouw te waarborgen. Enige voorwaarde daartoe is de landbouw te zien als landbouw door en met boeren en niet als een industrie door en met concerns!

P. Bossu

GRIND A LA CARTE

SJOEMELLEN MET HET LANDSCHAP

Drie volle jaren werd er in Limburg aan beleidsvoorbereidend werk gedaan, miljoenen goeie Maaslandse grindpot-centen gespendeerd aan economische en geologische studies en ... "het was goed" zo vonden de deelnemers aan het overleg binnen de G.O.M.-werkgroep 'Grindproblemen'. Toen Akkermans, de toenmalige gemeenschapsminister voor Ruimtelijke Ordening, het gewestplan voor het Limburgs Maasland met koninklijk zegel liet bekrachtigen, waren het op de eerste plaats de natuurverenigingen die hun ontevredenheid ventileerden. Via een beroepschrift bij de Raad van State zwol hun protest aan tot de organisatie van de Nationale Natuurbeschermingsdag 1983 te Stokkem.

Maar "het was goed", zo verkondigde Akkermans nog in een persmededeling, vlak voor de Natuurbeschermingsdag, want dankzij het gewestplan was de afbouw van de bestaande grindzones langs de Maas aan de orde. Dat is dan een ontwikkeling haaks op het credo van Akkermans op 8 september 1983. Bijsturen, heet dat dan waarschijnlijk in politieke termen.

Voor de grindboeren tellen G.O.M.-werkgroepen, MaMA's en andere gewestplannen al lang niet meer mee. Zij blijven strategische aankopen plegen van grindgronden, die kaderen in het zogenaamde 'Grindzoneringsplan' van 1965, opgesteld door de Dienst van het Mijnwezen. Het was een maximalistisch plan dat voorzag in de ontluistering van de Maasuitwaarden vanaf Kessenich in het noorden, tot Smeeraas in het zuiden. Van natuurbescherming was nog geen sprake toen en het ekologisch bewustzijn in het Maasland zou pas tien jaar later de kop op steken. Voor de grindbedrijven is dit 'Grindzoneringsplan' nog steeds richtinggevend en via zwaar lobbywerk trachten ze momenteel belangrijke vergunningen, steunend op gewestplanwijziging, los te peuten.

1965, VAN ANARCHIE TOT ANARCHIE: GRINDZONERINGSPLAN

In dit hoofdstuk zullen we nagaan hoe in beleidskringen grindzones aangeduid worden.

In de periode na de Tweede Wereldoorlog duiken de eerste industriële grindwinningen op in de Maasbedding zelf. Dat levert nogal wat exploitatiemoeilijkheden op en in de jaren vijftig verplaatst zich deze winning naar terreinen, aansluitend op de rivier en binnen de winterbedding, de uiterwaarden dus. De meestal familiaal geleide bedrijfjes kunnen nogal vlot exploitatievergunningen van enkele hektaren groot verwerven.

In 1962 komen onze Stedebouwwetten tot stand en gelijktijdig ontstaat een hausse in de bouwwereld, die aanleiding geeft tot nieuwe exploitatie-

aanvragen van meerdere bedrijven, die nu op de Belgische markt verschijnen. Hieronder ontdekken we heelwat Nederlandse dochtermaatschappijen, die de (terechte) overheidsbemoeiingen in het thuisland ruilen voor het liberale België.

Om die golf van aanvragen in min of meer goede banen te leiden, liet het Provinciebestuur door de inspektiediensten van het Mijnwezen een **Grindzoneringsplan** opstellen, gewoon een officieus richtplan in het kader waarvan vergunningen zouden toegekend worden. Belangrijk hierbij is het uitgangspunt: ernaar streven om ernstige bedrijven (zij die investeerden in was-, zeef-, breekinstallaties) effectieve en reserve-ontginningszones, aansluitend op hun bedrijfszetel, toe te wijzen zodat deze voor tientallen jaren veilig zouden zitten. Ruimtelijke Ordening stond niet ingeschreven in de prioriteitenlijst en zoals in de zeventiger jaren blijken zou, het Grindzoneringsplan werd dan ook een ekologische flater van jewelste. Het voorzag maar liefst 2500 hektaren te ontgrinden in de alluviale vlakte. Geen meanderbocht of er werden tientallen hektaren als effectief of reservegebied voor ontgronding aangeduid. Op louter economisch vlak liet men ook al enkele steken vallen: het plan was niet gestoeld op geologisch onderzoek en niet getoetst aan de ruimtelijke noden van de Maaslandse bevolking. Bij de schema's vindt U de afbeelding van dit plan, opgesteld in een periode waarin alle aandacht ging naar economische groei, wars van enige zin voor ekologisch evenwicht.

1977, ONTWERP-GEWESTPLAN: NIEUWE HOOP?

Als dan in 1972 het voorontwerp van gewestplan, het zogenaamde plan Soetewey gepubliceerd wordt, is alvast een tendens duidelijk: als het gewest Maasland ruimtelijk geordend dient te worden dan kunnen de massale ontginningen der uiterwaarden niet behouden blijven. Er werden toen reeds 1000 hektaren uit de grindzones langs de Maas weggehaald: de uiterwaarden tussen Ophoven en Maaseik, Heppeneert, Eleweert en Meerheuvel, deze van Meeswijk-Leut, tussen Kotem en Uikhoven en een flinke hap uit de uiterwaarden van Herbricht te Neerharen. Intussen waren wel reeds bepaalde groeven, voorzien in het Grindzoneringsplan, leeggehaald en niet meer als dusdanig weerhouden op het voorontwerp gewestplan.

In de jaren, volgend op publikatie van het voorontwerp van gewestplan breidt de grindwinning op het plateau zich uit (Lanklaar bijv.). Ook aan de voet van de steilrand wordt er flink op los gebaggerd (Eisen-Lanklaar).

In 1977 verschijnt het ontwerp gewestplan: ook in dit bestemmingsplan wordt duidelijk dat het Grindzoneringsplan niet houdbaar is voor de ruimtelijke ordening van het gewest. Bovendien is

de milieubeweging ontwaakt en wat blijkt? In het Vijverbroek wordt het eigenlijke broek als natuurgebied erkend en dat in tegenstelling tot het Grindzoneringsplan.

Het ontwerp bevestigt wel de toenemende grindwinning op het plateau en aan de steilrand. Toch blijven heel wat ontginningsgebieden langs de uiterwaarde behouden, weliswaar sterk ingekrompen tegenover het Grindzoneringsplan. Verder blijven de, bij voorontwerp gewestplan opgeheven grindzones in de uiterwaarde, van ontginning gevrijwaard. De enorme grindzone Vucht-Mechelen a/d Maas deint echter verder uit naar het zuiden. Er volgen heel wat protesten tijdens het openbaar onderzoek over het ontwerp gewestplan. De milieubeschermingsgroepen willen de ontgrinding van de uiterwaarden beknotten waar mogelijk. De aktie voor het behoud van het Vijverbroek als geheel is een exponent van dit gebeuren. De grindboeren zien hun plannen ook fel ingeperkt, en dit vooral in Kinrooi en Lanaken. Protest alom dus en het is medio 1977 als M. Eyskens, toen nog staatssekretaris voor Ruimtelijke Ordening opdracht geeft aan de G.O.M.-Limburg om de problematiek deskundig aan te pakken. Er wordt besloten een werkgroep 'Grindproblematiek' op te richten, waarin vertegenwoordigd zijn: Provinciebestuur Limburg, I.M.L., Dienst Landbouwstructuren, Waters en Bossen, Streek economie, Vaste Kommissie Ontgrondingen, Stedebouw, Mijnwezen, Streekbelangen Maasland, Belgische Federatie Baggersaars, Boerenbond, de drie vakbonden en, uiteraard de G.O.M. Vanwege natuurbeschermingskringen was natuurlijk niemand vertegenwoordigd. In de loop van 1978 wordt door de werkgroep een vrij lijvige bundel doorgestuurd naar de staatssekretaris: "De grindgebieden in het Maasland. Huidige toestand en voorlopige voorstellen."

1978, G.O.M.-WERKGROEP: VOORSTELLEN

Basisoptie in dit dossier was de bestaande bedrijven gronden ter beschikking te stellen tot 1987. Uiteraard moesten deze gronden aansluiten op de terreinen die toen in exploitatie waren. Enkele markante grepen uit de voorstellen van deze G.O.M.-werkgroep:

- De zone Rekin moet niet alleen de grootte van het ontwerp gewestplan behouden, maar bovendien uitgebreid worden met het Vijverbroek en 20 hektaren landbouwzone ten NO van Ophoven (zeg maar de volledige zone zoals voorzien bij het Grindzoneringsplan van 1965).

- De zone van Dragnetra (meander Maaseik) zou door enkele 'kleine' korrekties verrijkt worden met 5 hektaren.

- De zone van Bichterweerd te Rotem werd verkleind t.o.v. het ontwerp gewestplan met 32 hektaren wegens voldoende voorraden tot 1987.

- Hetzelfde gold voor de firma Sicalex in de meander van Stokkem, die haar effectief te ontginnen areaal teruggebracht zag met 50 hektaren t.o.v. het ontwerp gewestplan.

- De firma's De Cup en Bex-Vanhoof, die opereerden in de enorme voorziene grindzone van Leut-Vucht-Mechelen a/d Maas, zien deze zone eindelijk

ingekrompen tot 52 hektaren, hetgeen een vermindering inhoudt van liefst 265 hektaren t.o.v. het ontwerp gewestplan. De Maaslandse Milieu Aktie slaakte een kreet van opluchting. Eindelijk was de onzin van deze zone uit het Grindzoneringsplan ook door de overheid onderkend.

- Gravelco (nu Nieuwe Grind Maatschappij, dochter van C.B.R.) baggerend in Boorseme, verloor in de G.O.M.-voorstellen zijn reservezone van 35 hektaren, maar verkreeg nieuwe ontginningsmogelijkheden in Mechelen a/d Maas (11 hektaren).

- De grindzone Uikhoven werd verminderd met 18 hektaren omdat de bedrijven De Cup en Komatco ook elders exploiteerden.

- De zone Neerharen, waar de NV Van Roosmalen actief ontgrindde, zou van de werkgroep 24 hektaren uitbreiding mogen verwachten in Herbricht, dit weeral in vergelijking met het ontwerp gewestplan.

- In het Bergerven te Neeroeteren moest de firma Komatco 10 hektaren in effectieve zones en 20 in reserve prijsgeven.

- In de zone Eidsen-Lanklaar waar de beruchte firma Machiels opereert, wordt een vermindering van 54 hektaren voorgesteld.

- Voor de droge grondwinningen wenst de werkgroep Grindproblemen de voorzieningen van het ontwerp gewestplan over te nemen, behalve voor Vos (L.K.W.), die 15 hektaren extra zouden krijgen in Lanklaar.

- Voor de zandwinningen worden de voorstellen van het ontwerp gewestplan weeral volledig beaamd.

1979 EN 1980, TWEE RAPPORTEN EN EEN GEWESTPLAN

Dat was 1978, maar de bewuste G.O.M.-werkgroep brengt nog zwaarder geschat in stelling. In de loop van 1979 draagt de Economische Hogeschool Limburg een lijvig rapport binnen met de ronkende titel "Economische analyse van de grind- en granulatensektor in België". De hierin opgenomen kosten-batenanalyse toonde aan dat de grindwinning in het Maasland een rendabel economisch gebeuren was, tenminste als je de problemen van nabestemming buiten beschouwing laat. Zulke understatements zijn natuurlijk wetenschaps-onwaardig, maar de economische belangengroepen en openbare besturen kregen wel wat ze hebben wilden. Hen is immers enig ekologisch inzicht of eerbied voor de waarde van de natuur een vreemd iets. Het is de poen die telt en liefst zoveel mogelijk.

Eind 1979 dwarrelt een tweede, uiteraard geheim rapport op de tafels van de G.O.M.-werkgroep. Ditmaal is het een "Geologisch onderzoek van de grindafzettingen in het Limburgse Maasland", uitgevoerd door Gullentops, Paulissen en Van Mechelen van de K.U. Leuven. In deze studie wordt de dikte van de in het Maasland aanwezige grindlagen uitgebreid in de verf gezet. Nu blijkt er keuze te over om reserve-grindzones aan te duiden. Die kunnen dan vanaf 1987 in gebruik genomen worden als de gebieden, vastgelegd in het 'Rapport aan de staatssekretaris' van 1978 zullen leeggehaald zijn. Een kleine klub

van ambtenaren wordt belast met de kiese taak om op basis van beide rapporten (ekonomisch en geologisch) genoeg reservegebieden op kaart in te tekenen.

Begin 1980 was de kogel al door de kerk. Volgende reservegebieden werden weerhouden:

De Wateringen-Armenbos 364 hektaren

De Mechelse Heide 216 hektaren

Het Bergervan 56 hektaren

En als op 1 september 1980 het gewestplan voor het Limburgs Maasland bij Koninklijk Besluit bekrachtigd wordt, is iedereen ontevreden.

Kan de Maaslandse Milieu Aktie dan al viktoria kraaien om het statuut van reservaat voor het Vijverbroek (Kessenich), het intekenen van de reserve-grindzones is gebeurd buiten de normale inspraakperiode, zoals door de wet voorzien. De MaMA ging dus onmiddellijk omwille van deze procedurefout in beroep bij de Raad van State.

Enkele grindboeren, die op basis van het Grindzoneringsplan van 1965 en het ontwerp gewestplan, op de spekulatieve toer waren gegaan, zagen hun eigendommen aangeduid als landbouw- of natuurgebied. Zo o.m. de Tijdelijke Vereniging REKIN (een konsortium van grindbedrijven van hoofdzakelijk Nederlandse origine, waarin vertegenwoordigd zijn: Dragasa, Dragratra, Pazogri, Belmagri en Libag), die in de Kinrooise uiterwaarden huishouden.

Ook gedeputeerde Didden maakte een vuist naar partijgenoot Akkermans, voornamelijk omdat deze i.v.m. het Vijverbroek door de knieën was gegaan, maar tevens de reservezone Wateringen-Armenbos had hertekend door opname van 50 hektaren in het gebied De Bek. Bovendien haalde Didden zwaar uit, en dit met steun van de MaMA, naar de bevoegde minister omdat deze de NV Maasland (Machiels), die alle verplichtingen aan zijn laars lapte en illegaal ontgrinde, een uitbreiding van 37 hektaren kado had gedaan.

Liever de klok twintig jaar terug.

De baggeraars pikten het niet: voor hen stond als een paal boven water dat de door hen geviseerde gebieden in de uiterwaarden en de alluviale vlakte eraan moesten. Op de eerste plaats moesten ze er dus voor zorgen dat de voor hen bestemde, maar minder gewenste reservezone Wateringen-Armenbos afgeschoten werd.

En zoals in de trieste grindgeschiedenis al vaker voorviel, de wetenschap moest hier uitkomst brengen. De baggeraars huren de V.U. Brussel-afdeling Hydrologie in om een studie te maken over het gebied. Uitkomst hiervan is in ieder geval dat de Wateringen-Armenbos ongeschikt zijn om als baggergebied gebruikt te worden. Door de Belgische Federatie van Baggerbedrijven (v.z.w. BELBAG) worden volgende bezwaren aangevoerd:

-Het gebied is te klein om de toekomst van de bedrijven der natte grindwinning te verzekeren. Het zou reeds in 1994 uitgeput zijn.

-Ekonomisch is de hele zaak onrendabel omdat er sluizen en dijken moeten gebouwd worden.

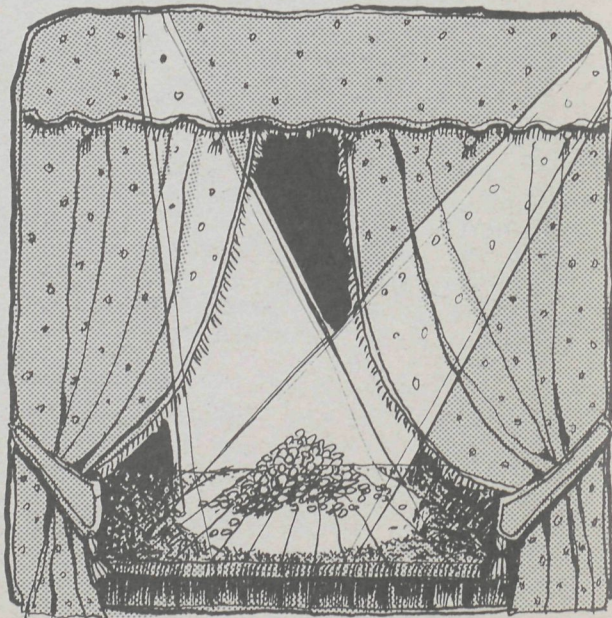
-Het gebied ligt te ver van het klijntee, heeft weinig afvoerwegen en laat geen goedkoop transport per binnenschip toe.

-Vanuit ekologisch standpunt is het gebied even waardevol als het Vijverbroek.

De MaMA voelde de hele tijd al nattigheid en wist dat de baggerbedrijven meer wilden dan de natuur en de landbouw kunnen toestaan. In september 1983 werd daarom de Nationale Natuurbeschermingsdag te Stokkem in het teken gesteld van de verwoestende effecten van de grindwinning op het landschap.

In 1983 ook blijken, aldus het kabinet Geens, de TV REKIN en Drageira (meander Maaseik) uitzonderlijk hoge produktiecijfers te ontwikkelen, bijna 50% hoger als in 1980 en 1981. Die produktie, aldus dezelfde bron, blijkt grotendeels naar Nederland te worden uitgevoerd, en dit hoofdzakelijk o.i.v. de goedkope Belgische frank en de moeilijkheden, die deze baggeraars ondervinden in hun Nederlandse vestigingen. Om de planning, tot stand gekomen via het gewestplan, niet in gevaar te brengen stelt het kabinet Geens voor om regulerend op te treden. De Bestendige Deputatie zou daarom moeten ingrijpen middels het opleggen van produktiekwota of door faseringsplanning.

Na onderzoek volgt echter de klap op de vuurpijl. TV REKIN ontgrinde helemaal niet meer dan in 1978 werd vooropgesteld. In het 'Rapport aan de staatssekretaris' van dat jaar werd een ontginningsritme voor deze klub van 20 hektaren per jaar aanvaard. Sinds 1978 ontginnen ze echter maar gemiddeld 8 hektaren per jaar, d.w.z. niet eens de helft. Akkermans en de MaMA hadden dus gelijk toen ze het Vijverbroek als reservaat opgenomen wilden zien in het gewestplan. De ontgrinding met baggerboten is bovendien een aflopende zaak wegens het gebrek aan geschikte zones OF men moet alle dorpen langs de Maas van de kaart baggeren.

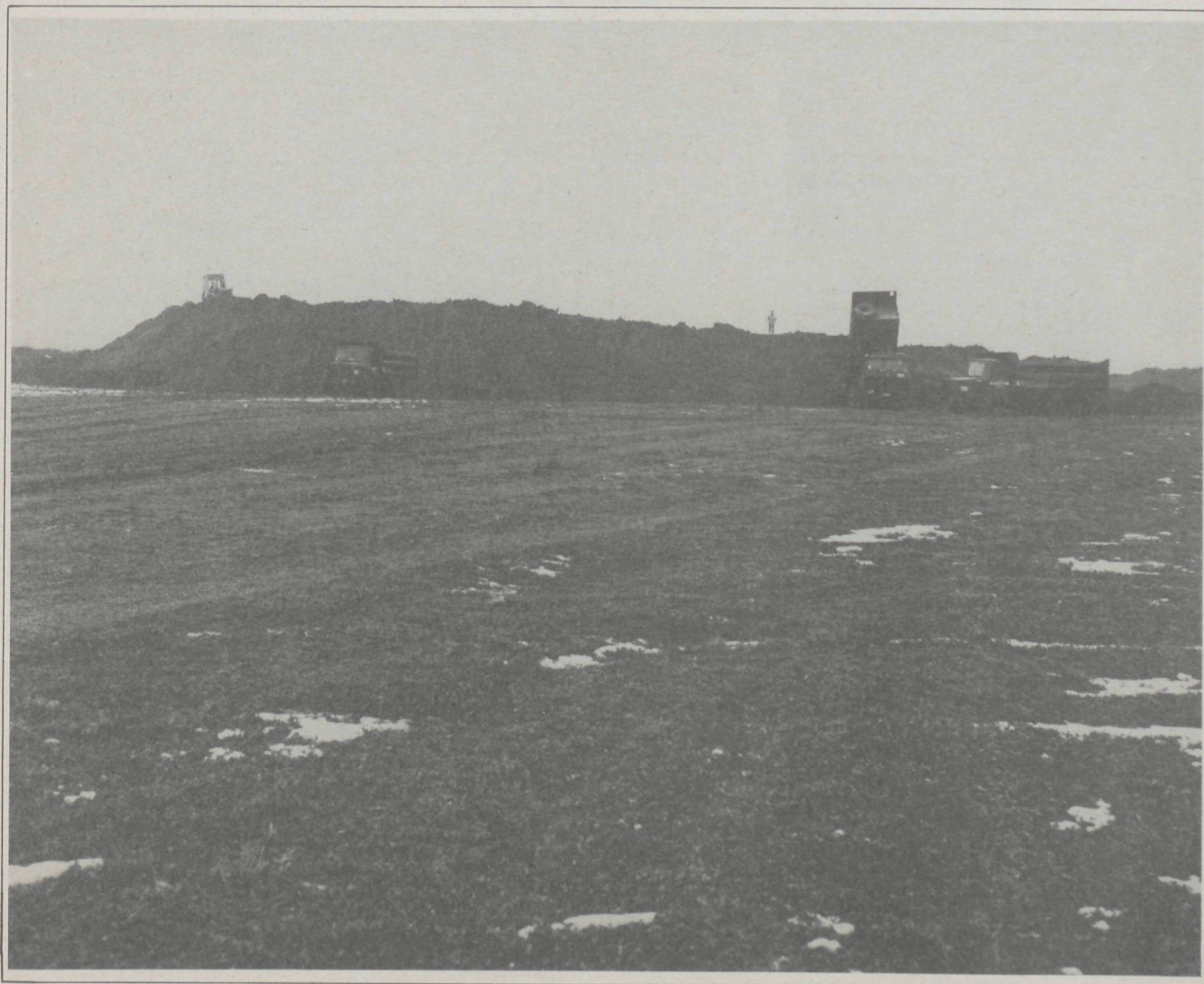

WELKE VERTONING WORDT HIER EIGENLIJK OPGEVOERD?

De Nederlandse baggeraars hebben uit de totstandkoming van het gewestplan Limburgs Maasland begrepen dat in de ruimtelijke ordening af en toe rekening gehouden wordt met de milieugroepen, ook al is dat na, soms harde, actie. Bovendien vinden de bedrijven die hele overheidsbemoeiing maar niks. Ook de G.O.M. heeft het ondertussen goed en wel verkorven want die wilde de ontginning onder iets strakkere controle krijgen. Bovendien is door die hele overheidsinmenging geen aankoop van eigen grindgronden meer mogelijk en worden vroegere aankopen waardeloos. Dan maar het kabinet Geens bestormd, want daar huist ook de Administratie van Natuurlijke Rijkdommen en Energie, waaronder Mijnwezen ressorteert. De baggeraars hadden het goed ontvangen: toen aanvang 1980 het definitieve advies van de G.O.M.-werkgroep tot stand kwam, had het Mijnwezen geen enkele principiële bemerking bij 17 mogelijke ontginningszones. Toch werd daardoor praktisch geen enkel Maaslands natuurgebied ongemoeid gelaten. Uiteindelijk werden de reservegebieden in Neeroeteren-Elen en de

Mechelse Heide weerhouden. Van ekologisch respect valt van die zijde dus niks te verwachten. Deze administratie denkt strikt economisch, buigt zich alleen over problemen van adequate ontginning en heeft uiteraard oren naar de klachten van de baggeraars. Laten we niet vergeten dat het Limburgse Mijnwezen in 1965 tekende voor het desastreuze Grindzoneringsplan. In de loop van 1984 is door die Dienst Natuurlijke Rijkdommen en Energie een zeer beperkte werkgroep opgericht, waarin behalve zichzelf ook nog zitting hebben: A.R.O.L. (Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu), G.O.M.-Limburg, I.M.L. en Mijnwezen. Er staat niet veel goeds te gebeuren. De baggeraars willen nog min nog meer, de klok twintig jaar terugdraaien en de voorzieningen van het Grindzoneringsplan tot beleidsinstrument voor de ruimtelijke ordening maken. Alsof er sinds die twintig jaar geen milieubesef, geen zorg voor natuur en landschap gegroeid is. Alsof de werkgelegenheid in de landbouw, die minstens even groot was als deze in de grindsector, nog niet voldoende is afgekald en opgeofferd aan uiterst tijdelijke tewerkstelling.

MaMa

F L I T S E N

● In Rotem-Dilsen werden een aantal gevallen van cadmium-vergiftiging vastgesteld. Het gaat om ex-werknemers van de oude zinkfabriek die bovendien zelf geteelde groenten & putwater genuttigd hebben. Een troost: de aftakeling van de nieren geeft pijnloos.

● Onlangs werd in de U.S.A. nabij Phoenix (Arizona) de grootste kerncentrale van het land opgestart: capaciteit 3810 Megawatt. Daarmee is ze derde op de wereldranglijst.

● In 1991 zullen er in Nederland 5 fabrieken staan die mestoverschotten zullen verwerken. Er zullen 700 mensen werk vinden en er zal 5 miljoen ton varkensmest verwerkt worden tot mestkorrels.

● Langs de A17 werd onlangs een proefproject opgestart met verlichting die werkt op foto-voltaïsche cellen. De opgewekte energie zal ook dienen om een gebouw te verwarmen.

● Zure regen is een van de hoofdoorzaken van de ernstige aantasting van de toren van het stadhuis van Brussel. De totale herstellkosten wordt geraamd op zo'n 120 miljoen frank. Wie zei daar ook weer: zure regen, dure regen.

● In Athene sterven zeker 6 mensen per dag als gevolg van de ernstige luchtvervuiling, aldus Griekse artsen.

● In Utrecht is er heibel over het nachtelijk spelen van de beiaard in de Domtoren. Met zijn 80 dB(A) verstoort hij de rust van een aantal inwoners, die een juridische actie gestart hebben om hun nachtrust te vrijwaren.

● De oliewinning op de Noordzee zorgt voor een ernstige vervuiling, liefst 60.000 ton smurrie komen jaarlijks in zee terecht.

● België riskeert voor het Europees hof van justitie gedaagd te worden omdat het nog geen aktieprogramma opgemaakt heeft om het hergebruik van drankverpakkingen te bevorderen. Overigens zijn binnen de EG alleen Denemarken, Ierland & Nederland klaar met dergelijk aktieprogramma.

● Uit een rapport van het WWF over zure regen blijkt dat liefst 372 op 600 bomen ziek waren in 2 proefgebieden in ons land. Moet er nog zuur zijn?

● Volgens minister Lenssens worden in Vlaanderen alleen al jaarlijks 50 miljoen freongas-spuitsbussen gebruikt, u weet wel, die van de ozonlaag. De minister heeft naar verluidt een besluit klaar om ze te verbieden vanaf 1990.

● De Russische stad Ufa met 1 miljoen inwoners en zo'n 400 chemische bedrijven en olieraffinaderijen is eigenlijk niet meer geschikt voor menselijke bewoning. Aldus de Pravda. Perestrojka ook op het milieuvlak in de USSR?

● Vliegaskorrels werden massaal gebruikt in het beton van de pas geopende Pleyburg bij Arnhem. Het is de eerste keer dat een chemisch afvalproduct op zo'n grote schaal in de wegenbouw wordt gebruikt.

UW AFVAL NAAR DE PIEREN

WORMEN ETEN VUILNIS

Er was eens lang geleden een tijd waarin men al zijn organisch afval in de vuilnisbak wierp. Schillen, voedselresten, bladeren, takken, groenteafval, het kwam allemaal terecht tussen ander afval. Dit werd dan verbrand of gestort. Een tweede Edison vond toen de gloeilamp opnieuw uit en startte met een pierenkwekerij. Deze beestjes kregen organisch afval voorgeschoteld, leefden ervan en zorgden dat alles werd omgezet in pierenmest. Pierenkwekerijen schoten als paddestoelen uit de grond. Wat eerst leek op een trend, raakte echter ingeburgerd. Uiteindelijk werd de helft van het huisvuil op deze manier verwerkt.

Een sprookje? Als het aan de overal opduikende pierenkwekers ligt niet. Zij proberen intensief hun waren aan de man en de vrouw te brengen. Dat het hier niet gaat over de regenwormen die bij iedereen in de grond zitten is duidelijk. Tussen haakjes: het is een fabeltje dat een in tweeën gesneden regenworm uitgroeit tot twee volgroeide exemplaren. Regenwormen beschikken wel over de mogelijkheid verwondingen aan het achterlijf te regenereren. In de indeling van het dierenrijk horen de regenwormen thuis in de klasse Oligochetae (de weinig borsteligen), die met nog andere klassen zoals de Polychetae (de veel borsteligen) behoren tot de stam Annelida (gelede wormen of ringwormen). Er bestaan duizenden soorten regenwormen, elk met hun specifieke gedragingen en ekologische invloeden. Vereenvoudigd kunnen we ze onderbrengen in een drietal categorieën: diepgravende (Endogeic species), ondiepgravende (Anecic species) en kompostwormen (Epigeic species). In de literatuur van wormverkopers zijn wij twee namen tegengekomen: de Eisenia Fetida en de Loricus Rubellus.

De Griekse filosoof Aristoteles definieert de pier als de ingewanden, het verteermechanisme, van de wereld. Darwin, die gedurende lange tijd de worm bestudeerde, beweerde te mogen stellen dat buiten de worm geen enkel ander dier een zo belangrijke rol speelde in de wereldsgeschiedenis. Zijn bevindingen heeft hij neergeschreven in het boek: "The formation of vegetable mould through the action of worms". Een ander historisch feit is dat een Egyptische farao verboden had om wormen uit de Nijlvallei weg te halen. De worm werd namelijk gezien als de veroorzaker en instandhouder van de vruchtbaarheid van de Nijlvallei. Niet iedereen sprak lovende woorden. Nog geen 150 jaar terug (1852) werd in het Duitse blad "Naturgeschichte" geklaagd dat regenwormen worteltjes en blaadjes wegvraten en zij daardoor voor landman en tuinder zeer schadelijk zijn. Men moest daarom trachten deze boze gasten te beperken door bijvoorbeeld 's nachts met een lantaarn uiterst omzichtig rond te sluipen en ze op te pakken.

Dankzij de aanwezigheid van regenwormen in de grond verloopt het afbraakproces sneller daar ze de bakteriële activiteit enorm stimuleert. Mikro-organismen zoals bacteriën en protozoa die deelnemen aan de afbraak van organisch materiaal, dienen als voedsel voor regenwormen. Sommige onderzoekers hebben vastgesteld dat regenwormen in staat zijn in hun darmkanaal bepaalde bacteriestammen te vernietigen, bijvoorbeeld Salmonella. De regenworm zuigt zijn voedsel op en dit zorgt ervoor dat het zeer sterk verkleind wordt. Hun uitwerpselen zijn slechts enkele millimeters groot; Hun graafcapaciteit is enorm, dit levert de bodem een kilometer lang en fijn gangen-net op voor afwatering en bodemvervuiling. Metingen toonden aan dat er per jaar ongeveer 100.000 kg hektare van hun uitwerpselen aan de oppervlakte werden gedeponeerd. Het verteren van organisch materiaal dat zich in of op de bodem bevindt, is de voornaamste rol van de regenwormen. Dit wordt vermengd in hun darmkanaal met de minerale bodemdeeltjes. Door de afgescheiden darmsappen en enzymen worden grondeeltjes en organische deeltjes met elkaar verbonden tot het zo belangrijke klei-humus-komplex dat een kruimelige en stabiele structuur aan de bodem verleent. Een aantal wormen hebben geen aarde nodig om organisch afval te stabiliseren.

In 't Seizoentje, het tijdschrift van VELT, vonden wij twee advertenties: de pvba Eco-Cult die een kompost- en wormkweekbak (geleverd met wormen) aanbeveelt en Wormkwekerij Willaert die zijn beestjes verkoopt aan minder dan een halve frank 't stuk. Je kan wormen kweken en ondertussen kompost maken of omgekeerd, op je balkon, in de garage, in je tuin,... Wie het grootser ziet kan terecht bij firma Titan-Humus. Volgens hen bedraagt de te voorziene oppervlakte van een humus-winningsbedrijf 6 à 10m² per kweekbed van 3m², afhankelijk van de bediening: mechanisch of met de hand. Je kan best starten met 2 tot 10 bedden. De kwaliteit van de grond is onbelangrijk vermits de kweek bovengronds gebeurt. De bodem van het bed bestaat uit gaas evenals de zijanten, zo wordt de mol op afstand gehouden. Een kweekbed is 3m x 1m x 0,25m en bevat ongeveer 250.000 éénheden (volwassen, jongen en eitjes), aldus de firma Titan-Humus.

Een goede werking verkrijgt men als er rekening wordt gehouden met de vochtigheid, beluchting en temperatuur. De huid van een worm moet konstant vochtig zijn. Het ideale vochtgehalte ligt tussen de 75 en 85%. De wormenbakken of het kweekbed moet afgedekt worden om vochtverlies tegen te gaan. Eventueel moet er water toegediend worden. Wormen kunnen evenmin zonder lucht of zuurstof, een anaëroob-milieu is niets voor hen. De boodschap is dan ook de zaak regelmatig met bv. een riek op te lichten. Dit voorkomt ook rotting. Wormen kunnen bevrie-

zen. Daarom moet men een dikkere laag organisch materiaal aanbrengen en het geheel beschutten met stro, plastic, papier of zet de bak binnen. Een ideale omzetting en reproductie verkrijgt men bij temperaturen van 20 à 25°C. Bij meer dan 30 graden zoekt de worm vochtige of koelere plekjes op en daalt de activiteit.

De voordelen van komposteren met behulp van regenwormen worden door Jan Geeraert, Licentiaat Natuurkunde, als volgt omschreven:

- het afbraakproces verloopt veel sneller door de aanwezigheid van pieren, omdat het bacterieleven sterk gestimuleerd wordt.

- het materiaal wordt verwerkt tot kleine stukjes van enkele millimeters.

- plantenvoedende bestanddelen (stikstof-fosfor-kalium) zijn voor de plant in onmiddellijk opneembare toestand aanwezig.

- wormkompost heeft een goed waterhoudend vermogen.

- wormkompost is een biologisch actief produkt dat vele bacteriën, enzymen en plantenvoedende bestanddelen bevat.

- wormkompost is een donkerkleurig, humusachtig materiaal dat volkomen reukloos is.

- wormkompost verbrandt de planten niet, zelfs niet bij direct contact met de plantenwortels.

Wormenuitwerpselen, wormenmest of vermikompost, het gaat allemaal over hetzelfde. In de tuin kan het rechtstreeks angewend worden. Bij zaaibedden, verplanten en kamerplanten kan wormkompost angewend worden. De wormen zelf kunnen dienen als voeding voor kippen, reptielen en aquariumvissen. Daar tot 70% van hun droog gewicht bestaat uit eiwit, zijn de wormen uitermate geschikt als dierlijk voedsel. Ze zijn eveneens een uitstekend lokaas. Met een worm in de hand komt men door het ganse land...

Koen Goemans

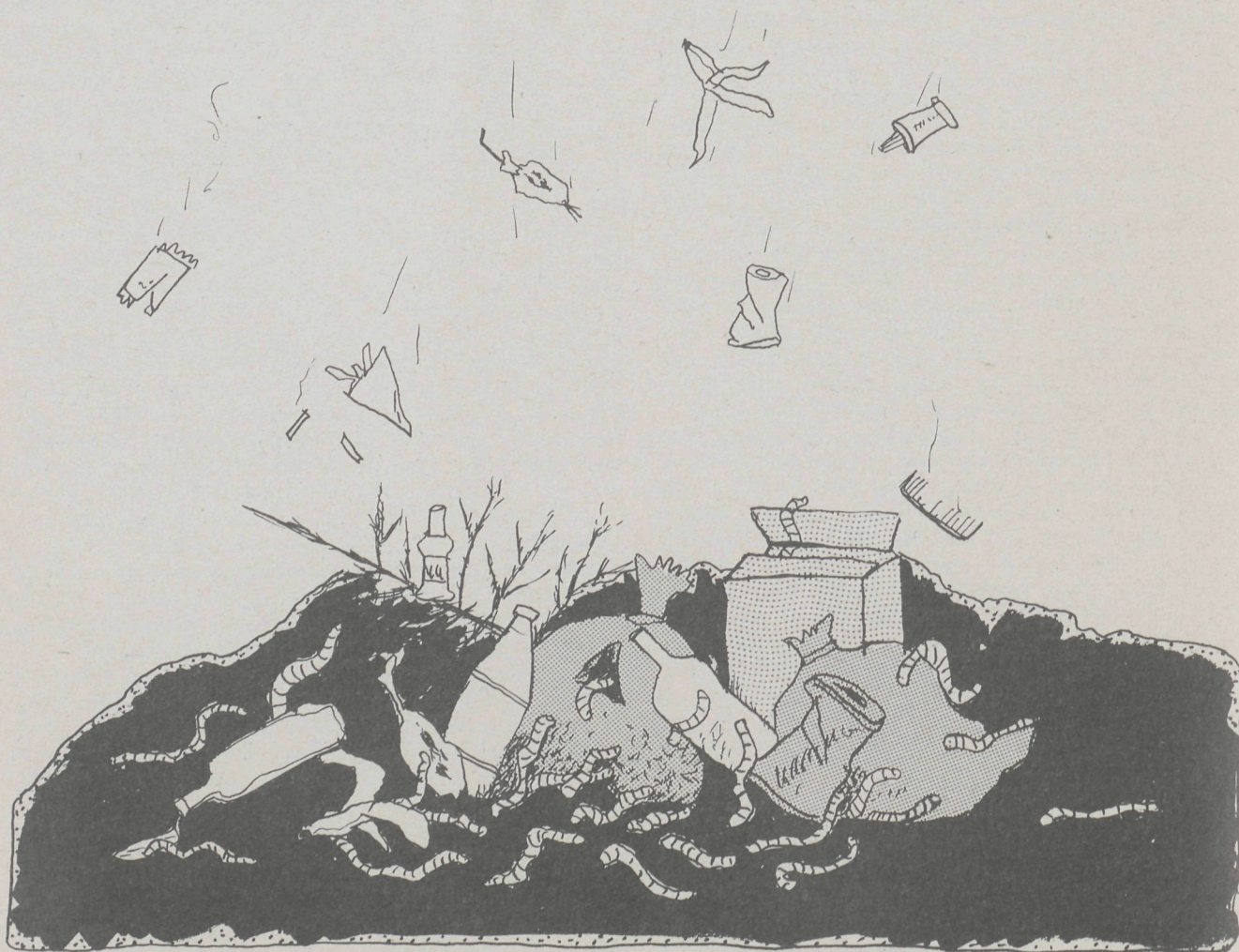
Adressen voor meer informatie:

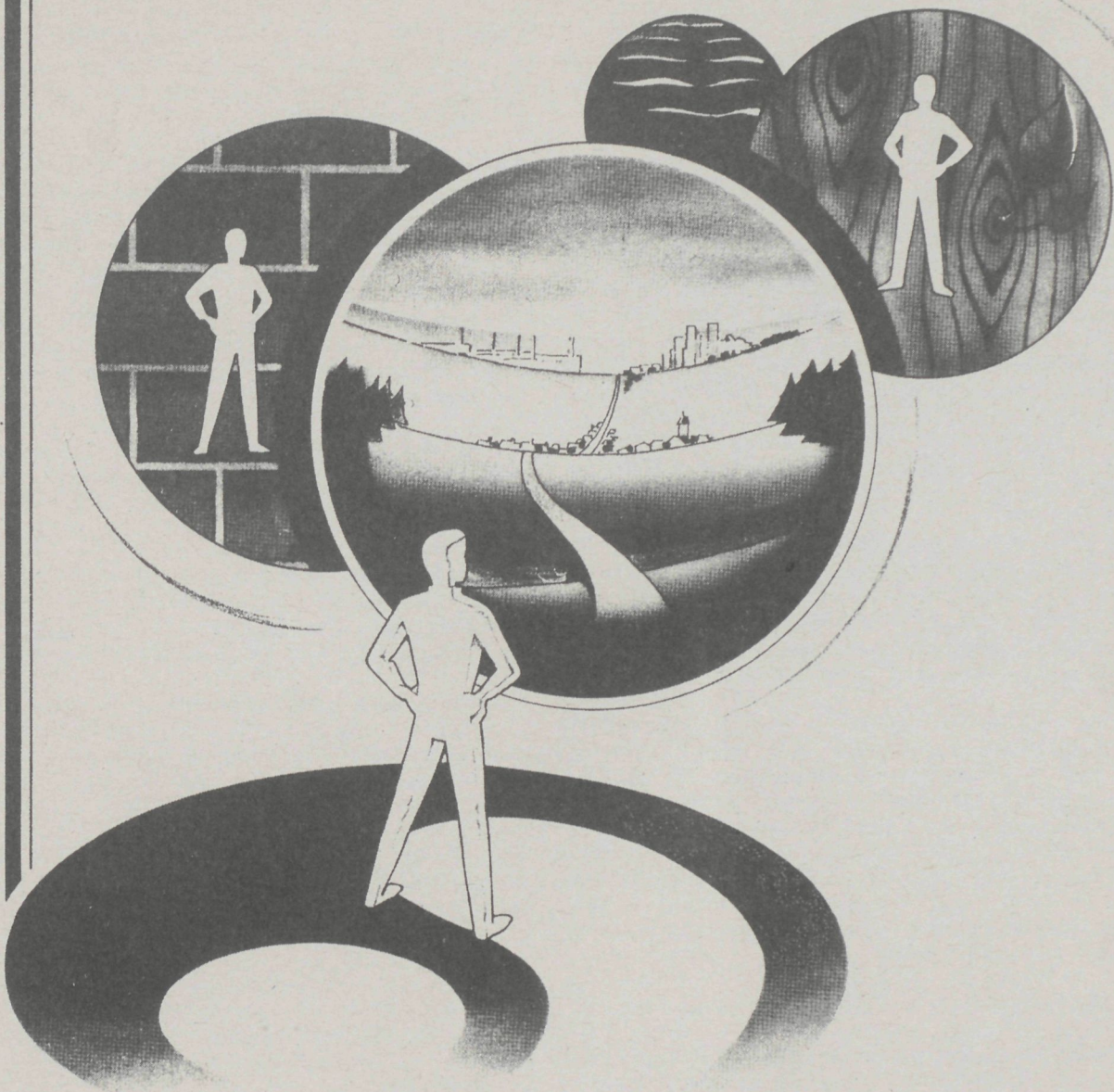
- Eco-Cult, Lange Molenstraat 6 te 8921 Poelkapelle (057/48 98 87)

- Wormkwekerij Willaert, Sleihagestraat 85, 8820 Staden-Onk (051/20 74 23)

- Titan-Humus, Olmensteenweg 24B, 2451 Lichtaart (014/55 47 53)

- Trudo Lambregs, Bioko Stokrooiweg 3, 3500 Hasselt (011/27 41 78)

**VOOR
DE NATIONALE
LOTERIJ
IS HET
LEEFMILIEU
BELANGRIJK.**

BELGISCH STAATSBAD

KB van 1.10.1987 tot wijziging van de wet van 21.1.1987 inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten (BS 7.11.1987).

KB van 4.11.1987 houdende vaststelling van de basiskwaliteitsnormen voor de wateren van het openbaar hydrografisch net, en tot aanpassing van het KB van 3.8.1976 houdende algemeen reglement voor het lozen van afvalwater in de gewone oppervlaktewateren, in de openbare riolen en in de kunstmatige afvoerwegen voor regenwater (BS 21.11.1987): stelt een aantal normen vast waaraan de Belgische oppervlaktewateren moeten voldoen (zuurstof, temperatuur, BOD, stikstof, fosfaat, chloriden, sulfaten, chlorofenolen, oppervlakte-actieve stoffen, pesticiden, PCB's, cholinesteraseremmers, de verschillende zware metalen, koolwaterstoffen en cyaniden).

KB van 6.11.1987 betreffende de kennisgeving van bepaalde industriële activiteiten die aanleiding kunnen geven tot zware ongevallen (BS 24.11.1987): bepaalt de formaliteiten waaraan de kennisgeving moet voldoen van gevaarlijke industriële activiteiten (cfr. Seveso-richtlijn).

B.Vl.Ex. van 21.10. 1987 tot vaststelling van de kwaliteitsdoelstellingen voor alle oppervlaktewateren van het openbaar hydrografisch net en tot aanduiding van de oppervlaktewateren bestemd voor drinkwater, zwemwater, viswater en schelpdierwater (BS 3.12.1987): bepaalt welke Vlaamse oppervlaktewateren bestemd zijn voor schelpdierwater, voor viswater, voor zwemwater, en voor de productie van zwemwater, evenals de normen waaraan ze voor 1.7.1995 moeten voldoen.

PERSOVERZICHT

Vlaamse mestbank wacht ongeduldig op erkenning (DFET 7.11.1987): over de problemen die de Koöperatieve Vlaamse mestbank heeft om officieel erkend te worden.

Ze hadden onze steden op den buiten moeten bouwen (GvA 12.11.1987; Rita Van Meir) groeiend file-probleem; geeft ook kort de mening weer van 7 specialisten.

Asbest: de nachtmerrie der producenten in de VS (DFET 14.11.1987): over de steeds talrijkere schade-eisen van Amerikaanse asbestslachtoffers, en produktaanprakelijkheid in het algemeen.

Isoleren om te besparen (DS 14.11.1987; Colette Demil): over woningsisolatie; bespreekt de verschillende soorten isolatiemateriaal.

Vergunningen voor KMO's groeien (DFET 17.11.1987) geeft een overzicht van de verschillende soorten vergunning in verband met milieu die er in Vlaanderen bestaan.

Goyania wist niet beter (Knack 18.11.1987; Anne De Lannoy): over het "Braziliaanse Tsjernobyl", waarbij een grote groep mensen zwaar radioactief besmet werd door op een stort rondslingerend cesium.

Te veel bomen worden geveld, snoeibeurt kan ze redden (DS 19.11.1987; Herwig Smet): pleidooi van een boomchirurg om "lastige" bomen te snoeien in plaats van om te hakken.

NIRAS wil kernafval in "bovengrondse sites" bergen (HV 20.11.1987; Walter De Taeye): over de studie naar mogelijke bergingsplaatsen voor radioactief afval in België.

Waarheen met kernafval (DS 20-21-23-24.11.1987; Antoon Wouters): vier artikels over de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en Splijtstoffen, en het probleem van het radioactief afval.

Noordzeestaten gaan aanvoer rotzooi via rivieren halveren (HV 24.11.1987; Walter De Taeye): interview met Miet Smet over de te nemen maatregelen om de vervuiling van de Noordzee in te dijken.

Wie weet wanneer er nog één rijdt? (Knack 25.11.1987; Peter Renard): interview met verkeerspecialist Roel De Jong over de toekomst van het openbaar vervoer in België.

Bahn + Bus 2000 zetten Zwitsers op goede spoor (GvA 2.12.1987; Herman Welter): over het Zwitserse plan om het openbaar vervoer nog aantrekkelijker te maken, o.a. door nog spoorweglijnen bij te bouwen.

Noordzeevervuiling zet door (DM 3.12.1987): visie van VUB-professor Baeyens op de Noordzeevervuiling en het volgens hem te voeren beleid.

We moeten voorkomen dat de rotzooi straks uit onze kraantjes lekt (HV 11.12.1987; Walter De Taeye): over de toenemende grondwaterverontreiniging en de gevaren dat dit inhoudt voor onze drinkwatervoorziening.

Kan het niet wat minder? (HV 11.12.1987; Roger De Paepe): over de voor- en nadelen van het gebruik van pesticiden, hier en in de Derde Wereld

VRAGEN EN ANTWOORDEN

Uit het antwoord van staatssekretaris Wivina De Meester op een vraag van kamerlid Wilfried Van

Durme (Agalev) blijkt dat de in ons land verkochte verse groenten en fruit verdacht vaak niet konform met de wet zijn wat betreft de aanwezigheid van residu's van pesticiden. In de jaren 1982-1986 werden 8.879 monsters onderzocht; 1220 hiervan (13,7%) bevatten te veel bestrijdingsmiddelen, en mochten dus eigenlijk niet te koop worden aangeboden. Uit de per jaar opgesplitste cijfers (respektievelijk 10,5%, 16,7%, 13,1%, 15,0% en 13,9% niet konform) blijkt bovendien geen enkele positieve evolutie. (Kamer, V&A, nr. 2,6.11.1987, blz. 110; vraag 148 van W. Van Durme van 28.8.1987).

Dirk Serneels

Gebruikte afkortingen:

HBvL: Het Belang van Limburg

DFET: De Financieel-Economische Tijd

GvA: Gazet van Antwerpen

HLN: Het Laatste Nieuws

DM: De Morgen

DS: De Standaard

HV: Het Volk

BS: Belgisch Staatsblad

B.VI.Ex.: Besluit van de Vlaamse Exekutieve

KB: Koninklijk Besluit

MB: Ministerieel Besluit

V&A: Vragen en Antwoorden

VL.R.: Vlaamse Raad

Van de in deze rubriek vermelde persartikels, wetten, dekreten, besluiten, en vragen & antwoorden kan schriftelijk of telefonisch een kopie worden aangevraagd bij de Bond Beter Leefmilieu, Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel, tel. 02/514 05 00. Duidelijk vermelden waarvan je een kopie wenst. Bij de kopies wordt er een overschrijvingsformulier gevoegd, waarmee het verschuldigde bedrag (5 fr. per kopie + verzendingskosten) kan worden gestort.

STEEDS STINKT DE ZENNE

Het gezegde dat de grootste Scheldevervuiler de "Brusselse riool", de Zenne is, heeft al menige Brusselaar doen blozen. Eindelijk worden er op beleidsvlak maatregelen overwogen, die op korte termijn voor een sanering moeten zorgen. Op 12 november 1987 werd op het kabinet van staatssekretaris Smet een tweede overlegvergadering gehouden over de vervuiling van de Zenne.

Op te merken zijn de inzet van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering voor een prioritaire aanpak i.v.m. het zuiveren van het hydrografisch bekken van de Zenne, met noodzakelijke investeringen bij het aanleggen van de kollektoren en het waterzuiveringsstation in Halle.

Hoopgevend is ook de inbreng van het Brusselse Gewest.

Staatssekretaris Jan Bascour verduidelijkte nogmaals de krachtlijnen voor het waterzuiveringsbeleid en de waterbeheersing in het Brusselse Gewest.

Wat betreft de zone Brussel-Noord, wordt thans de mogelijkheid onderzocht om de waterzuivering gefaseerd aan te pakken van de verzamelde afvalwateren via de bestaande eindmoerriool (Emissaire) van de stad Brussel.

Wat betreft de zone Brussel-Zuid voorziet het programma in het operationeel worden van het zuiveringsstation Brussel-Zuid voor begin der jaren negentig. Er wordt naar gestreefd om nog voor 1990 bepaalde dringende overstromingsproblemen op te lossen.

Wat de specifieke problematiek van de zone van de Woluwevallei betreft, is men gestart met de opmaak van een richtplan op basis van de bestaande studie, zodanig dat volgend jaar reeds de dringend noodzakelijke waterbeheersingswerken kunnen aangevat worden.

Het totaal programma voorziet in dit verband de noodzakelijke kredieten, die voor 1988 ongeveer 800 miljoen frank bedragen.

Dit prioritair investeringsprogramma voor waterzuivering en waterbeheersing is een belangrijke schakel in het zeer milieugericht beleid van Jan Bascour. Het regionaal Brussels Instituut voor Leefmilieubeheer, momenteel in oprichting, is een ander verantwoord beleidsinstrument gekreëerd door de staatssekretaris om de Brusselse regio beter leefbaar en bewoonbaar te houden. Het zal de noodzakelijke controle op de normen mogelijk maken.

A.D.E.S.A. deelde mee dat door bemiddeling van het Waalse Gewest een studie werd aangevat i.v.m. een kleinschalige, bij de bron aanvangende, waterzuivering.

Zenne en Zoniën-afgevaardigde Romain Bogaerts formuleerde een zeer concreet voorstel over de Zenne-bijrivier, de Hain. Deze laatste waterloop zou niet meer direkt in het Kanaal Willebroek-Charleroi mogen geloosd worden, opdat dit kanaal op korte termijn een nieuwe functie nl. waterrecreatie zou kunnen bieden.

Dit voorstel werd sterk benadrukt door Burgemeester J. De Kempeneer van Sint-Pieters-Leeuw. Hij verzocht tevens aan Staatssekretaris Miet Smet om bij kollega, minister Olivier van Openbare Werken te willen aandringen om zo snel mogelijk de nodige kredieten vast te leggen voor het realiseren van het sedert 1982 geprogrammeerde zuiveringsstation aan de Hain.

Het nut van deze overlegvergadering was eens te meer duidelijk; vooral de coördinatie tussen de verschillende beleidsinstanties i.v.m. de sanering van de Zenne bleek een noodzaak. Dergelijke coördinerende overlegvergaderingen zijn zeker voor herhaling vatbaar.

Zenne en Zoniën zet dan ook met volharding door op de ingeslagen weg!

ZENNE BLIJFT STINKEN

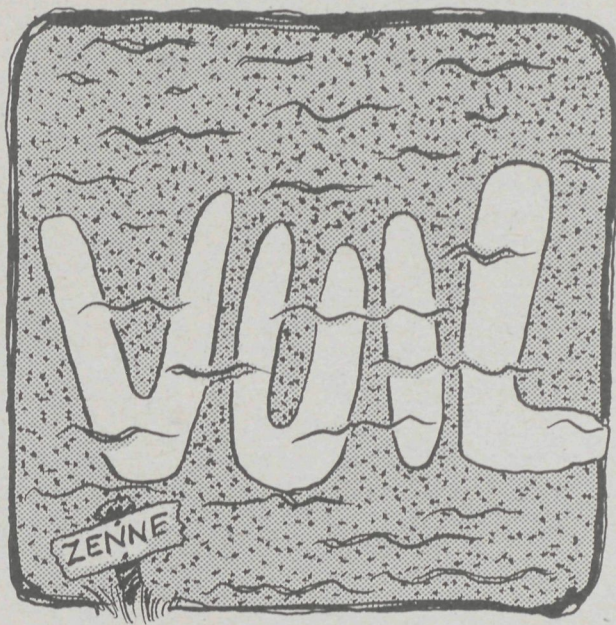
De "Zenne zuiver"-kampagne (juni 1987) van Zenne & Zoniën was andermaal een succes: de betrokken leefmilieuverenigingen van de beide zijden van de taalgrens waren andermaal present. De recente lozing van het Lembeekse bedrijf Cosmina bleek voor de politici inmiddels voldoende rampzalig om een tweede nationaal overkoepelend overleg over het Zennewater samen te roepen. Intussen werd dit initiatief plots verdaagd, vermoedelijk omdat de producenten van waterzuiveringsinstallaties het finaal nodig achtten om de burgers van dit land te informeren over de onwaarschijnlijk lage investeringen van de Belgische overheid inzake waterzuivering, in vergelijking met onze Europese broeders en zusters.

ZENNE - STOOKOLIERIVIER

Onze Zenne is vuil en zal ook in de toekomst stinken indien niet snel overgegaan wordt tot strenge straffen in geval van sluiklozingen en werk wordt gemaakt van de bouw van waterzuiveringsinstallaties. De recente sluiklozing van Cosmina staft de noodzaak aan de jaarlijkse "Zenne zuiver"-actie. Het is evenwel jammer dat de Vlaamse en nationale politici eerst met milieuraampden dienen gekonfronteerd te worden, vooraleer tot concrete maatregelen over te gaan.

DE "ZENNE ZUIVER" - KAMPAGNE

De "Zenne zuiver"-kampagne van Zenne en Zoniën kreeg ook dit jaar ruim de aandacht in de pers. De problematiek zal noodgedwongen ook in de

toekomst aan de hand van de nodige stunts dik in de verf worden gezet. Elk jaar zal Zenne en Zoniën op dezelfde dag een waterstaal van de Zenne nemen, ten einde de vervuilingsgraad te evalueren. De testresultaten tonen immers onmiskenbaar aan dat de Zenne niettegenstaande de continue sluiting van bedrijven aan de rivier, in het vlak van de aanwezigheid van fosfor, ammoniak, nitraten enz. verder achteruit blijft boeren. De oorzaak hiervan dient bij de continue toename van de lozingen van huishoudelijk afvalwater gezocht. Deze zijn te wijten aan verkeerde inplantingen van verkavelingen ver van de riole-

ringen en het gebruik van agressieve solventen (detergenten) door de gewone burger. Ondanks de achteruitgang van de kwaliteit van het Zenne-water blijft Zenne & Zoniën optimistisch: wij stellen een termijn van negen jaar voorop om de Zenne opnieuw volkomen zuiver te krijgen. De stad Halle startte dit jaar alvast met de bouw van een zuiveringsstation in Buizingen. Ook Sint-Pieters-Leeuw en Beersel kunnen snel een positieve bijdrage leveren tot de oplossing van het Zenneprobleem, door werk te maken van hun rioleringsplan en dit aan te sluiten op een waterzuiveringsstation.

VERVUILERS DIENEN GESTRAFT

Intussen dienen evenwel drastische vervuilers als Cosmina dringend gestraft. Het gaat niet op dat een bedrijf als Cosmina 's zaterdags zonder scrupules duizenden liters stookolie in de Zenne kan lozen, zonder hiervoor op de vinger te worden getikt. Integendeel, voor de zuivering van het water diende een Cosminaproduct gebruikt, zodat de firma aan de sluiklozing nog een aardige duit kon verdienen.

OVERKOEPELEND OVERLEG BROODNODIG

Zenne en Zoniën koestert hoge verwachtingen omtrent overkoepelend overleg over de Zenneproblematiek. Hopelijk blijft de overheid niet inert op de problematiek toezien, maar worden sluikstorters met een boete bestraft en worden de nodige stappen gezet om de producenten van waterzuiveringsinstallaties in onze streek aan opdrachten te helpen. Momenteel hebben zij geen enkel station verkocht, terwijl België prat kan gaan op de laagste quota inzake waterzuivering, slechts 20% van het Belgische water wordt tot op heden geklaard.

M.T.

E-U-R-O-P-A

KONVENTIE WATERRIJKE GEBIEDEN VINDT VAST ADRES

Na vijftien jaar en duizenden kilometers rondzwerfen, van Iran tot Canada, heeft de oudste konventie i.v.m. natuurbescherming eindelijk een vaste thuis, halfweg tussen Oost en West en Noord en Zuid.

Op 1 januari '88 opende het internationaal secretariaat van de Ramsar Konventie in Gland Zwitserland.

De konventie is genoemd naar de iranese stad waar ze in 1971 het levenslicht zag en diende sindsdien als voorbeeld voor internationale verdragen i.v.m. natuurbehoud.

Voor 1971 verdwenen over heel de wereld de waterrijke gebieden met duizenden: sommige werden landbouwgebieden die hoofdzakelijk onvruchtbaar waren. Maar zelfs als ze een kleine hoeveelheid voedsel voortbrachten, was het verlies aan natuurlijke rijkdom onvergelijkbaar. De "wetlands" staan, als habitat voor trekvogels in Noord Amerika aan de basis van een miljardenindustrie. Zo'n 70% van de voedselproductie van sommige Afrikaanse landen hangt rechtstreeks af van de waterrijke gebieden. Ze leveren de belangrijkste bronnen drinkwater van de hele wereld. Ze bevatten rijke viswateren en voeden arme landen. Nochtans verdwenen de wetlands aan een ongekend ritme.

Wat moest er gedaan worden? Verschillende landen namen onderling contact om basisregels op te stellen, maar enkele ondertekenaars waren niet voldoende: in Noord en Zuid Amerika, in Europa en Afrika hebben trekvogels een natuurlijke habitat nodig en de grote rivieren doorstromen landen of zelfs continenten.

Na een geanimeerd debat over administratieve, politieke en financiële modaliteiten, hebben de verschillende partijen nu besloten een permanent Bureau van de konventie op te richten. De algemeen sekretaris van het bureau is Daniel NAVID,

internationaal jurist van Amerikaanse nationaliteit die in Zwitserland woont. Voordien was hij hoofd van internationale betrekkingen bij het IUCN.

Kontaktadres: Avenue du Mont-Blanc - 1196 Gland - Suisse - tel. 022/64 71 81.

PLANT EEN BOS IN SCHOTLAND

Nu Vlaanderen de aanloop kent van de BRT-aktie "Plant een bos", die vanuit milieu-oogpunt zowel goede als slechte kanten heeft, wordt onze aandacht gevestigd op een groots bebossingsprogramma in Noord Schotland, meer bepaald in de "provincies" Sutherland en Caithness.

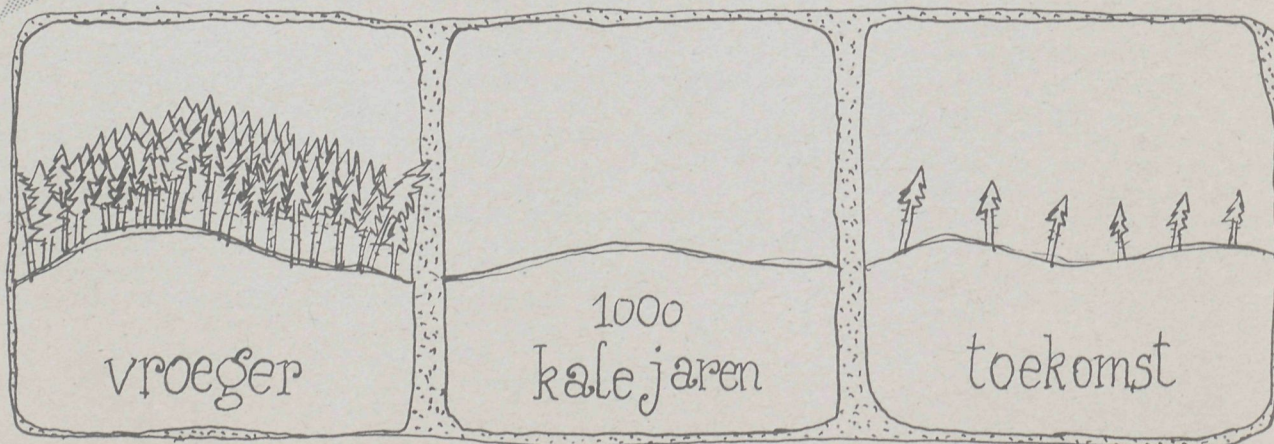
De oorspronkelijke dennewouden van Schotland werden eeuwenlang gerooid, waarna kale heuvels achterbleven die we nu kennen. In Caithness en Sutherland zijn er in 1000 jaar geen bossen van betekenis geweest. Nu willen privé bosbouwondernemingen grote oppervlakten aanplanten.

In de betrokken streken huisvesten voor Europa het grootste aantal bonte strandlopers, goudplevieren en groenpootruiters. De gewone zeeëend, grauwe gans en fuut broeden in verschillende meren, alsook de arktische jager en merlijn. De wateroppervlakten variëren van kleine poeltjes met stilstaand water tot grote meren. Wetenschappers vergelijken de natuurlijke waarden van deze wetlands met deze van het tropisch regenwoud. Toch worden deze goedkope gronden nu opgekocht om te bebossen zonder voorafgaande studie of de gebieden er wel geschikt voor zijn.

De vereniging "Caledonian Wildlife" vraagt (smeekt) de natuurminnende verenigingen en mensen protestbrieven te schrijven naar onderstaand adres. Meer inlichtingen over de problematiek worden graag gegeven door Caledonian Wildlife (Culduthel Road, Inverness IV2 4AP, Scotland).

Adres: Director of Planning, Highland Regional Council Working Party on Forestry in Caithness & Sutherland, Regional Building, Inverness IV3 5NX, Scotland.

Lieve Grauls

ER REED EENS...

EEN MODERN SPROOKJE, WAARIN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST NOGAL EENS DOOR ELKAAR WORDEN GEHAALD EN ANDERE DINGEN OOK

Met politiek hield de familie Van Hout zich totnogtoe niet op. Dat was voor alles iets voor de anderen. Sedert een paar weken is de houding tot de politiek bij Van Hout veranderd, sedert zij weten, dat Hansje, hun driejarig zoontje, in de herfst naar de kleuterschool kan.

De weg van huis naar de kindertuin loopt weliswaar slechts over enkele wijkstraten, maar die worden dikwijls en snel door gemotoriseerd verkeer als sluipteg gebruik gemaakt om verkeerslichten te ontwijken. Het is te verstaan, dat de Van Houts zich om de veiligheid van hun nakomeling zorgen maken. Bovendien is binnen twee jaar hun jongste, Grietje, ook al zover, dat zij naar school kan. Redenen te over om bij de stad inlichtingen in te gaan winnen, wat er voor de verkeersveiligheid wordt gedaan.

"Verkeersopvoeding" heette dat daar en bijkomende verkeersborden waren voorzien, omdat Van Hout's Hansje niet de enige was, die daar naar de school zou gaan. Maar van verkeersdrempels, enkele-richting-straten of aangepast straatmeubilair wil men bij het stadsbestuur niet weten. Bovendien is de autobestuurder wettelijk verplicht zijn vaart aan de omstandigheden aan te passen, vernamen de Van Houts.

Een "Zone 30" in de woonkern? Daar kan de administratie niet op ingaan. Daarvoor ontbreekt de wettelijke basis. Snelheid wordt door de hogere overheid - de minister van Verkeerswezen - vastgelegd. In elk geval kan een en ander in de wet op het wegverkeer worden geregeld, maar vanuit het stadsbestuur kan niets worden ondernomen. Ook al zijn er "meerdere diensten" die zich met het verkeer "bezig houden".

Wanneer de stad niet doet, wat zij zou kunnen doen, dan moet zij er maar toe gedwongen worden, zeggen de Van Houts en zij nemen zich voor met "Zone 30" voor de veiligheid van hun kinderen te zorgen. Het is voorjaar 1986.

Een wet zou dus moeten worden veranderd, zover is het wel duidelijk. En dat gaat alleen langs het parlement om, langs de volksvertegenwoordigers. De Van Houts overleggen, wie zij wel het snelst daartoe kunnen bewegen, om hun wens in Brussel kenbaar te maken.

Daar schiet hen Vera Tuinhoff te binnen, die als plaatsvervangster van de gestorven Jef Baukens in het parlement binnenglipte, zo'n zes

maanden geleden. Bovendien woont Vera niet zover van de Van Houts weg en haar partij had zich tijdens de laatste kieskampagne bijzonder kind-, familie- en milieuvriendelijk opgesteld.

VOLKSVERTEGENWOORDIGER IN AKIE

Vera Tuinhoff liet zich zonder moeite van de noodzakelijkheid van een "Zone 30" overtuigen. Alleen kon zij evenwel het initiatief niet aan, omdat zij, vooreerst slechts zes maanden in het parlement zetelend, vooraf eens haar ervaren kollega's in de fractie om raad wilde vragen.

Enkele weken later komt het parlement al in Brussel in zitting bijeen en op de dinsdag van de eerste week van de sessie mag Vera haar wens al aan de fractie voordragen. Zij vindt wel geen onverdeelde vreugde over het "groen" offensief. Enkele leden van de fractie zien er zelfs een uit een andere partij overgewaaid nieuwe aanval tegen de automobilisten in, die, met de komende verkiezingen zo'n "groene" aanval helemaal niet zo slecht zou staan. Tenslotte kan Vera, dank zij de verkiezings-taktische voordelen van de "groene aanval", haar voorstel doorzetten en stelt een motie op m.b.t. de gedeeltelijke herziening van de Wet op het Weg-Verkeer (WWV):

"De regering wordt uitgenodigd om aan het parlement een gedeeltelijke herziening van de WWV voor te leggen.

In het bijzonder wordt aan steden en gemeenten ruimte verleend om de maximumsnelheid op stedelijke en gemeentelijke wegen zelf te bepalen."

Een uitgebreide toelichting begeleidt de motie. De "Motie Tuinhoff betreffende ZONE 30" wordt al in de derde week van de sessie ingediend. Daarmee is het einde juni 1987 geworden. Einde september begint de herfstsessie. Volgens het zit-tijdprogramma zou er mee kunnen worden gerekend, dat de Motie Tuinhoff dan al zou worden behandeld. Maar dit voornemen wordt overhoop gehaald o.m. door uiteenlopende Happart-diskussies, diskussies over de opportuniteit van belastingvermindering en eerlijker spreiding van de belastingdruk en plots vastgestelde misrekeningen van tientallen miljarden in de begroting en zo van die zaken.

De zaak wordt dus naar de winter-sessie verschoven.

Hansje gaat nu al sedert vier maanden naar de kleuterklas. Zijn moeder begeleidt hem elke dag op weg naar de kleuterklas en haalt hem

ook weer af. Soms doet oma dat, die woont ook in de buurt. Vooral, omdat de stad intussen het zebra-pad voor de school heeft afgeschaft, omdat een zebra-pad voor een school verkeers-technisch niet in orde is. Het verkeer moet zich niet aanpassen aan zeshonderd kinderen, wel omgekeerd. Er bestaan trouwens verkeers-parken, waar kinderen zich aan het moorddadig verkeer leren aanpassen. Zo simpel is dat.

Vader Van Hout heeft intussen zijn auto verkocht, om op die manier tenminste een eigen bijdrage aan de verkeersrust te leveren. Tegenover zijn werkkollega's houdt hij dat wel geheim omdat hij, als ploegbaas van een wegenbouwfirmma, moet "rijden en omzien".

Kort voor Kerstmis is het dan zover. Vera Tuinhoff mag haar motie zelf verdedigen. Zij wijst het parlement er op, dat het haar om twee dingen gaat. Ten eerste, op de door haar voorgestelde manier kan de verkeersveiligheid vooral voor kinderen en oudere mensen in de woonkernen worden verhoogd. Ten tweede wordt de lawaai-overlast verminderd en bovendien wordt daardoor vermindering van brandstofverbruik mogelijk. Tussen een aantal andere voordelen haalt zij aan, dat het openbaar vervoer op onnavolgbare wijze door zulk een maatregel wordt gestimuleerd. Dat zal de gemeenschap tientallen miljoenen zoniet miljarden besparen. Wel waren er in het parlement op de zitdag slechts een tiental toehoorders, die verveeld deden of zij luisterden, maar dat is normaal.

De regering laat door haar minister voor verkeer verklaren, dat ook zijzelf zo'n maatregel zou verwelkomen. Meer nog, zij zegt, dat zij bereid is, de motie om te zetten in werkelijkheid. Overigens behoort de minister tot dezelfde partij als mevrouw Tuinhoff. Een principiële beslissing schijnt te zijn gevallen, het indienen van een wetsvoorstel in die zin moet zelfs het lobby-en om handtekeningen niet doormaken. Maar de discussie en de stemming zijn nog af te wachten. Deze is voor de komende lente-zittijd voorzien.

In maart 1988 tenslotte slaat het grote uur voor Vera Tuinhoff. Na hevige discussies en nadat een groot "weldenkend" dagblad en enkele boulevardbladen een wekenlange campagne hadden gevoerd tegen het komend "slakkegangetje in de agglomeraties" wordt de motie, nu al wetsvoorstel geworden, tenslotte door de Raad van State met twee stemmen meerderheid voor gunstig gevolg aan de wetgevende vergadering teruggezonden.

Tijdens de daaropvolgende zomer-sessie - één jaar na het indienen van de Motie Tuinhoff - had het departement "Zone 30" moeten behandelen. Wegens overbelasting door zeer uiteenlopende verkeersproblemen (werkverschaffing door aanleg van nieuwe wegen, herstellingskosten van de door het zwaar verkeer kapotgereden hoofdverbindingswegen, nieuwe haven-infrastructuurwerken

enzovoort) moest "Zone 30" naar de herfst worden verschoven.

Hansje gaat nu al twee jaar naar de kleuterschool. Zijn moeder kan hem, samen met de andere kinderen onder begeleiding (van de juf) die zich toevallig aandiende, de straat opsturen. Dit belet niet, dat zij elke dag met angsten heeft af te rekenen.

Alhoewel de Raad van State de werking van de wetgevende vergadering in grondwettelijke banen houdt, komen intussen uit diverse hoeken juridische bedenkingen los. Gezaghebbende juristen inzake bestuurlijk recht menen zelfs, dat de regering bij eenvoudig Koninklijk Besluit de maximumsnelheid kan regelen en er dus geen wetshervorming nodig is. Tijdens de herfstzittijd komt men niet tot een sluitend geheel en het wordt lente 1989.

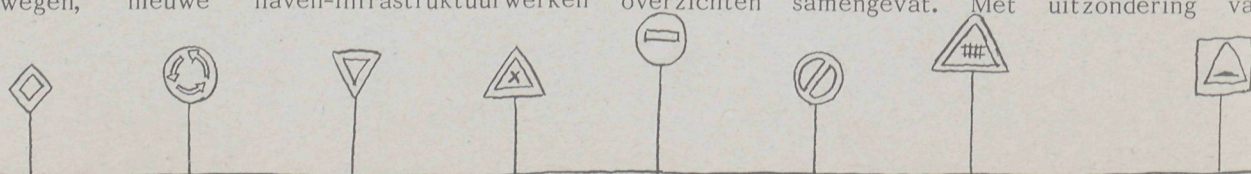
De regering (terloops: een voortzetting van Martens VI - ook inzake de bevoegdheid van de minister voor verkeer, zelfde partij, nieuwe minister weliswaar, maar sedert jaren een evenbeeld van zijn voorganger, overigens zijn goede vriend) zet een expertenkommissie in werking, die de nodige bezwaren, bedenkingen enz. t.o.v. het advies van de Raad van State moet samenvatten en commentariëren.

Een jaar later verschijnt het verslag van de experten. De overheid, waarbij niemand werd geweerd (geen juristen op grondswetniveau, geen afgevaardigden - juristen wel te verstaan - uit de partijen, niet eens de juridische diensten van de grote steden werden over het hoofd gezien!) komt tot het besluit, dat "ZONE 30" een zinvolle maatregel is sensu Vera Tuinhoff's overwegingen: minder lawaai, minder energieverbruik, beter openbaar verkeer, gedroomde verkeersveiligheid...

DE MOLENS MALEN LANGZAAM

Op grond van het ondubbelzinnig expertenverslag laat de regering het bevoegde departement een gedeeltelijke herziening van de WWV uitwerken. Deze ligt in de herfst van 1990 ter inzage en wegens het verdragend karakter ervan wordt een brede bespreking voorzien in partijverband, provinciebesturen, stads- en gemeentebesturen, distriktsraden, wijkcomitees, de structuurplanning, zelfs de verenigingen voor milieubehoud worden ditmaal niet vergeten, de Groene Fietzers, wijkraden, parochiale werking, jeugdraden, bonden voor gepensioneerden en andere groeperingen, waarvan onze maatschappij bol staat en allen, die inzake leefbaarheid van de stedelijke en dorpskernen wat te vertellen hebben.

De resultaten zijn in het voorjaar 1991 al verzameld, gebundeld, gerangschikt en dank zij het inschakelen van goed geprogrammeerde computers staan zij in sprekende, duidelijke en leesbare overzichten samengevat. Met uitzondering van

de automobiellclubs en de beroepsvereniging van automobiellbouwers en -assembleurs bevestigen allen het verslag van de experten en staan zij achter de gedeeltelijke herziening van de WWV.

Nu gaan de verkeerskommissies van de Centrale Regering aan het werk. Tenslotte komt de gedeeltelijke herziening WWV tijdens de zomer 1991 ter bespreking in het parlement.

Deze spreekt zich, over alle partijen heen, unaniem uit ten gunste van de wettelijke regeling, waardoor de gemeenten wettelijk vrij zijn om de maximumsnelheid in de kom van de steden en gemeenten te regelen.

Tijdens de herfst 1991 komt de zaak in de Gewestraden/Exekutieven ter sprake. Daar gaat men er niet mee akkoord, dat de Gewesten over het hoofd werden gezien. Voor het eerst zijn zowel de Vlaamse als de Waalse en de Brusselse Gewestraden over iets eens. Zij waren tegen de bevoegdheidsuitbreiding van de gemeenten. Daarom moet het voorstel tot wetswijziging naar het Arbitragehof, omdat wordt gevreesd, dat door gemeentelijke beslissingen het belang van het ene gewest t.o.v. het andere kan worden geschaad.

Plots is men in de schoot van de nationale regering ook van mening, dat men wat ver is gegaan. Met een zeer krappe meerderheid houdt zij even-

wel aan de oorspronkelijke vormgeving vast, maar dat heeft voor gevolg, dat bij wijze van kompromis, de herziening naar een afkoelingsperiode van één jaar wordt verwezen, nl. naar herfst 1992. Deze beslissing is voor dergelijke gevallen inderdaad voorzien.

Hansje Van Hout is inmiddels naar de grote school, terwijl Grietje Van Hout in de eerste klas zit en al haar eerste ongeval achter de rug heeft. Zij werd verleden jaar op haar autoped door een auto omvergereden. Het bleef gelukkig bij schrammen en de verzekering zorgde voor een nieuwe autoped. Vader en moeder Van Hout maken zich intussen niet meer druk over het langzame malen van de politiek. Zij weten dit na deze ervaring:

Wie zich niet voor de zaken inzet, die hemzelf aangaan, is er zelf de schuld van, dat die ginds in Brussel doen wat zij willen.

En daarom gaan zij zich met de volgende verkiezingen met overtuiging inzetten voor de juiste mensen.

Oorspronkelijke tekst: Stefan Freyl/WWF Zwitserland

Vrij bewerkt en voor uw buurt aangepast: Juul A.E. Slembrouck Zomer 1987

HORMONENGEBRUIK IN DE KALFSVLEES- KWEK: ALARMEREND HOOG

De Bond Beter Leefmilieu, Plattelandsontwikkeling en BEUC drukten tijdens een perskonferentie op 18 december 1987 hun ongerustheid uit over de toestand inzake het gebruik van hormonen in de vleesteelt, inzonderheid bij kalveren.

De Bond Beter Leefmilieu heeft, konsekwent in zijn strijd tegen de gevaren die de bio-industrie met zich meebrengt voor milieu en volksgezondheid, een onderzoek laten uitvoeren naar het gebruik van hormonen bij kalveren. De resultaten zijn gewoon onthutsend.

-49,1% van de stalen werden positief bevonden op het gebruik van anabole hormonen.

-38,2% van de stalen zijn twijfelachtig inzake het gebruik van anabole hormonen.

-12,7% van de stalen waren negatief.

Terwijl "maar" de helft van de stalen duidelijk positief zijn, kan anderzijds amper van ± een tiende gesteld worden dat ze duidelijk negatief zijn. We zitten dus wel heel ver van het wettelijk verbod op het gebruik van **alle hormonen**.

Deze cijfers staan ook in schril contrast met de officiële statistieken van het **Instituut voor Veterinaire Keuring**. Vorig jaar werden door het IVK bij controles op kalfsvlees amper 1,8% van de stalen positief bevonden!

De verenigingen willen hun bezorgdheid uitdrukken over deze toestand: de werking van het IVK loopt duidelijk mank. Of dit komt door onbekwaamheid, onwil of corruptie laten we in het midden, maar wild-westverhalen zoals we die onlangs nog konden lezen in de krant over het gesjoemel bij de controle van karkassen zijn niet van aard om het vertrouwen in de officiële keuringsinstantie te bevorderen. Deze toestanden hoeven ons echter niet te verwonderen als een bevoegde staatssekretaris mevrouw De Meester op een TV-debat het bestaande hormonenverbod naar de prullemand verwijst door te verklaren dat zij voor de legalisering is van de zogenaamde natuurlijke hormonen. Daarmee geeft ze een verkapte carte blanche aan de spuiters om toch maar voort te doen en aan de kontrolediensten om een oogje dicht te knippen.

De Bond Beter Leefmilieu verklaart zich (nogmaals) uitdrukkelijk tegen het gebruik van deze hormonen en wel om volgende redenen:

De zogenaamde natuurlijke hormonen (endogene) zijn bij hoge dosissen kankerverwekkend, dit staat wetenschappelijk vast. Bij fysiologisch normale concentraties zijn ze dat **zeer** waarschijnlijk niet. De vraag blijft onbeantwoord vanaf welke dosis deze endogene hormonen niet meer volstrekt onschadelijk zijn voor de volksgezondheid: geen enkel potentieel kankerverwekkende stof kan als veilig beschouwd worden zolang het mechanisme van het ontstaan van kanker niet bekend is. Bovendien zijn er zeer weinig gegevens beschikbaar over de chronische toxiciteit na langdurige opname van met hormonen behandeld

vlees.

Het is en blijft totaal onverantwoord om endogene hormonen op grote schaal toe te laten zolang niet wetenschappelijk zwart op wit vaststaat dat het gebruik ervan volstrekt onschadelijk is.

De milieuorganisaties willen dan ook dat het strikte hormonenverbod gehandhaafd blijft. Tevens moet het uitstel van 1/1/'88 naar 1/1/'89 van het verbod op verhandeling van met hormonen behandeld vlees ingetrokken worden. Dit uitstel (Europese Richtlijn 85/649) werd verleend onder druk van de hormonenfabrikanten om hoe dan ook tegen alles in, de hormonenmarkt in Europa open te houden en de introductie van nieuwe produkten mogelijk te maken in Europa, ondanks de risico's voor de volksgezondheid en het feit dat er geen enkele makro-ekonomische noodzaak bestaat: de Europese belastingbetaler betaalt zich immers blauw om de vleesmarkt te ondersteunen (in 1984 werd 818 miljoen ECU uitgegeven voor het stokeren van rundsvlees in koelhuisen) en wordt voor kalveren 2 tot 12 fr. steun gegeven per karkas vanuit de EG-middelen.

De Bond Beter Leefmilieu aarzelt in de boven geschetste situatie dan ook niet op te roepen tot een boycot van het meest besmette kalfsvlees en vraagt dat het hormonenvrij vleescircuit zoals dat georganiseerd wordt door Plattelandsontwikkeling, een eerlijke kans krijgt. Dit alternatief is gunstig voor alle betrokken partijen: de fokker ontvangt een eerlijke prijs voor zijn dier dat hij onmiddellijk aan een slager verkoopt die op zijn beurt enkel dit soort vlees aan de verbruiker levert.

De eisen van de organisatie zijn:

1. Invoeren van een totaal hormonenverbod op EG-niveau vanaf 1/1/'88.
2. Handhaving van het totaal hormonenverbod in ons land door een efficiënte controle en streng gerechtelijk optreden tegen misbruiken.
3. Een duidelijker etikettering van de vleesprodukten.
4. De erkenning van het hormonenvrij circuit door de overheid (kwaliteitslabel en controlesysteem), promotie door overheidsdiensten.

'1000 GEMEENTEN WERKEN SAMEN

1000 gemeenten werken samen is een samenwerkingsinitiatief van de Bond Beter Leefmilieu en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten. Bedoeling van de campagne, die over een periode van 3 jaar zou lopen, is het uitlokken en bevorderen van samenwerkingsovereenkomsten tussen gemeenten en lokale of regionale milieuverenigingen. Middel hiertoe is aan de gemeenten die één of meer de(r)gelijke samenwerkingsovereenkomsten afsluiten, de 'wimpel van het Europees Jaar van het Milieu' toe te kennen. Hiermee wordt het op touw zetten van een actief milieubeleid erkend, dit met het oog op de uitbouw van een blijvende samenwerkingsstructuur.

Het moet evenwel om akties of activiteiten gaan die buiten de klassieke werking of werkingsmodaliteiten liggen van de gemeentelijke diensten en ze moeten elk van de drie volgende komponentengroepen van het leefmilieu bestrijken:

1. Lucht-water-bodem.

2. Natuur en landschap.

3. Stads- of dorpsherwaardering.

De kontrakten worden beoordeeld door een onafhankelijke jury van vier personen, twee van elke initiatiefnemende vereniging (BBL en VBSG).

De wimpels zullen, met enige vertraging, in juni van dit jaar worden uitgereikt.

In de hoop van de volgende jaren wordt een nieuwe wimpel uitgereikt op basis van de konkrete uitvoering van de overeenkomsten of de vernieuwing ervan.

Meer inlichtingen worden graag verstrekt door het algemeen sekretariaat van de Bond Beter Leefmilieu.

PREI IN TESSENDERLO

Enkele maanden terug signaleerde de Bond Beter Leefmilieu verontrustende concentraties van Cadmium en Lood in de bodem rond een aantal fosfaatverwerkende bedrijven in Vlaanderen. In navolging van dit eerste onderzoek heeft de Bond opnieuw een indikatief onderzoek laten uitvoeren naar besmetting door zware metalen van prei afkomstig uit moestuinen rond dezelfde bedrijven. Uit de cijfers blijkt dat de voedselketen langzaam maar zeker vergiftigd wordt, vooral dan door Cadmium. De wereldgezondheidsorganisatie stelt voorop dat er wekelijks maximaal 400 à 500 microgram Cadmium door de mens mag opgenomen worden. Indien deze norm overschreden wordt, leidt dit tot ernstige risico's op nierkomplikaties en nierbeschadiging, prostaatkanker, beenderziekten en mogelijks beschadiging van het erfelijk materiaal bij de mens. Op basis van deze richtlijn van de WHO werd in West-Duitsland de grenswaarde vastgelegd van 0,1 mg Cadmium per kilogram vers gewicht in groenten. Indien we de gevonden concentraties hieraan toetsen, dan blijkt de toestand vooral in Tessenderlo alarmerend te zijn: hier werden concentraties gevonden van minimaal 0,147 milligram tot maximum 1,142 mil-

ligram Cadmium: m.a.w. in West-Duitsland zou deze prei als oneetbaar worden beschouwd. Zelfs indien we de norm hanteren van 0,2 mg per kg vers gewicht die in Nederland geldt (op basis van landbouw-ekonomische overwegingen) dan nog zijn de concentraties in de prei van 7 op de 8 onderzochte tuintjes te hoog: zonder meer een verontrustende situatie. De Bond eist dan ook maatregelen om de toestand te saneren. Op korte termijn betekent dit:

-een uitgebreid onderzoek naar de toestand van de bodems en groenten in de betrokken gebieden.

-Een onderzoek naar de gezondheid van de betrokken bevolking.

-Een gefundeerd teelt- en voedingsadvies gebaseerd op criteria inzake volksgezondheid.

-Sanering om de meest verontreinigde bodems en maatregelen om de verzuring van de bodems tegen te gaan te verhogen.

De belangrijkste eis blijft echter dat de vervuiling aan de bron wordt aangepakt en dat de bedrijven een ernstig saneringsprogramma wordt opgelegd, waarbij het principe "de vervuiler betaalt" wordt toegepast. Tevens moet een globaal beleid inzake zware metalen ontwikkeld worden met als doel de vrijwaring van de kwaliteit van de voedselketen.

GEKIST EN GEKOOID

HET DIER VAN DE REKENING OF WAAROM OPKOMEN VOOR DIERENWELZIJN (IN DE IN- TENSIEVE VEEHOUDERIJ)?

Van vele zijden doet de intensieve veehouderij tegenwoordig kritiek rijzen. Geurhinder, land-schapsontsiering, hormonenzwendel en gesubsidieerde overschotten hebben haar een slechte naam bezorgd bij de publieke opinie, ondanks het relatief goedkoop "eindprodukt".

In landbouwersmiddens wordt zij evenmin op handen gedragen, vooral wegens de verscherpte konkurrentiestrijd.

De mestproblemen hebben een belangrijke nieuwe dimensie toegevoegd aan de problematiek, terwijl in het kader van een optimalisering van de wereldvoedselstrategie grote vraagtekens geplaatst worden achter de zware input van landbouwgrondstoffen. De monumentale ellende in sommige Afrikaanse landen heeft dit laatste scherp in het licht gesteld.

Een wat onderbelicht facet in de problematiek van de "bio-industrie" vormt het welzijn van de landbouwhuisdieren. Een beter inzicht in dit deelprobleem bepaalt nochtans mee de richting waarin we een oplossing moeten zoeken voor alle problemen waarvoor de moderne veehouderij ons plaatst.

In dit artikel wordt ingegaan op een aantal fundamentele vragen i.v.m. welzijnsproblemen in de veehouderij. In konfrontaties met de betrokkenen en met het "publiek" blijkt nog steeds dat het dierenwelzijnswerk niet helemaal "au sérieux" genomen wordt. De "harde" akties van het Dierenbevrijdingsfront in Nederland werden destijds met zeer "gemengde" gevoelens onthaald. Sommige mensen voelden zich gekwetst in hun "eer" (de eeuwenoude "dominerende" positie van de mens tegenover de "stomme" beesten). Daarom is het nodig in eerste plaats de principiële vragen aan bod te laten komen:

- Wordt het welzijn van de landbouwhuisdieren in de intensieve veehouderij inderdaad aangetast;
- hebben de landbouwhuisdieren recht op welzijn;
- wordt dit recht verzekerd door onze (Belgische) wetgever?

Voor alle duidelijkheid: met "intensieve veehouderij" hebben wij een trend op het oog, die onmiskenbaar domineert, hoewel niet overal even uitgesproken. De belangrijkste kenmerken van die trend zijn: sterke mechanisering, loskoppeling van de grond, massale produktie, snelle hernieuwing van de produktiedieren en genetische sturing.

ONWELZIJN VAN DE LANDBOUWHUISDIEREN IN DE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

Een belangrijke groep veehouders (en wetenschapslui die bij het produktieproces betrokken zijn)

vindt dat er op enkele details na niets fout loopt met het welzijn van de dieren. Zij wijzen erop dat de dieren flink in gewicht toenemen, goed produceren en zich regelmatig voortplanten. Daarmee zou alles wat "welzijn" zou kunnen betekenen, ingevuld zijn. Rendabiliteit, economische belangen zouden automatisch samenvallen met dierenwelzijn.

Hiertegen zijn minstens twee fundamentele bezwaren in te brengen.

- In de industriële veehouderij is het om allerlei redenen niet rendabel om zich met de "zwakste" dieren bezig te houden. Een bepaald "uitvals" percentage (vroegtijdige sterfte) wordt ingekalkuleerd.

Ook op eigen initiatief wordt (massaal) geselecteerd: miljoenen ééndagshaantjes van legrassen worden na het "sexen" omgebracht, vaak op een pijnlijke manier.

Op dit punt lopen dierenwelzijn en rendabiliteit zeker uiteen.

- Dieren zijn meer dan hun gewicht, meer dan hun produktie, meer dan hun voortplantingsorganen.

Een richtgevende bepaling van dierenwelzijn werd gegeven door de Duitse jurist Lorz:

"Het gaat om een toestand van fysieke en psychische harmonie van het dier met zichzelf en zijn omgeving. Gezondheid en alleszins normaal gedrag zijn in regel aanwijzingen voor welzijn. Beide veronderstellen een ongestoord soortspecifiek verloop der levensverrichtingen waarin ook het gedrag tot zijn recht komt".

In deze omschrijving zijn drie zaken van belang:

- het onderscheid tussen fysieke en psychische harmonie: er zijn zowel fysiologische als "ethologische" (gedragskundige) normen voor dierenwelzijn en beide zijn even belangrijk;

- de welzijnsnormen zijn soortspecifiek;

- welzijn is een "goede relatie" tussen een individu en zijn omgeving, "zijn" wereld; deze relatie is dynamisch: het dier past zich aan de omgeving aan en past ook het milieu, voor zover dat mogelijk is, aan zichzelf aan.

De aanpassingsmogelijkheden van het dier (in beide richtingen) zijn niet onbeperkt. De grenzen zijn vrij duidelijk op het fysiologisch niveau maar veel minder op het niveau van het gedrag. Toch is het niet onmogelijk ook op dit laatste niveau "on-aangepastheden" vast te stellen. Dit wordt duidelijk in de volgende evaluatie van de huisvestings- en verzorgingsmethoden in de i.v.

In de i.v. is het "fysisch" milieu van de dieren op een aantal punten verbeterd maar op andere dan weer verslechterd in vergelijking met de traditionele, extensievere methoden.

Het aanbod van voedsel en de beschutting zijn er duidelijk op vooruit gegaan en ook op het vlak van hygiëne en ziektebestrijding werd opmer-

kelijke vooruitgang geboekt.

Daartegenover staat een minder gunstige situatie die geschapen wordt door de te beperkte bewegingsmogelijkheden. Een vaak te intensief gebruik van antibiotika en het veelvuldig voorkomen van letsels of afwijkingen aan de poten van de dieren zijn hiervan de voornaamste gevolgen. Het laatste euvel wordt mee door de roostervloeren en de metalen draden van de kooien veroorzaakt.

Het "psychisch" milieu is er zonder enige twijfel sterk op achteruit gegaan. Niet alleen de kleine bewegingsvrijheid maar ook de eentonige omgeving en het onaangepast sociaal contact met de soortgenoten zijn daarvoor verantwoordelijk.

Drachtige zeugen staan meestal aangeboden tussen twee stangen, zonder zich te kunnen keren. Ze hebben geen stro om te wroeten of te "nesten" als de tijd van werpen aanbreekt. In vele gevallen hebben ook mestvarkens geen stro ter beschikking. Legkippen zitten met z'n vieren of vijven in een kooi met een vloeroppervlakte van 40x50 cm. Kalveren worden individueel in boxen opgesloten, waarvan de breedte 60 cm bedraagt en de lengte ongeveer 160 cm. Hun dieet, dat nooit verandert, bestaat uit een vezel- en ijzerarm melkpoederpreparaat, dit terwille van het "blanke" kalfsvlees. De kunstmatige bloedarmoede die hierdoor ontstaat en het leeg gevoel in hun maag (geen vulling) betekent een bijkomende psychische belasting.

"Pels"-dieren (nertsen, nutria's, konijnen, vossen, chinchilla's, bunzings, wasberen, eekhoorns, honden, katten enz.) worden eveneens in zeer kleine ruimtes opgesloten.

Tropische vissen zoals meervallen slijten hun korte levensduur opeenpakt in aquaria.

Allerlei vormen van "abnormaal" gedrag zijn de logische gevolgen van deze produktiemethodes. De natuurlijke drang van jonge varkens om te zuigen aan tepels en om te wroeten wordt omgeëricht naar de uiteinden van hokgenoten: oren, navels, staarten, penissen.

Het pikken van kippen richt zich bij gebrek aan grond naar het verenkleed van de hokgenoten. Deze gedragingen kunnen vrij gemakkelijk uitgroeien tot vormen van (ongewild) kannibalisme. De moderne veehouder ziet zich verplicht de "agressieve" delen van de dieren "te couperen": snavels en hoektanden. Tevens worden de staarten ingekort, wat allemaal zonder verdoving geschiedt. Een andere maatregel is het verduisteren van de hokken tussen de maaltijden (2x20 min.), wat uiteraard niet bij legkippen kan toegepast worden.

"De kunst van de veehouderij bestaat in het vermijden van stress bij de dieren want het rendement van de voedselomzetting wordt daarvoor bepaald. De veehouder bekommert zich in regel niet om welzijnsaantasting die niet in verlies kan uitgedrukt worden.

Pijnlijke ingrepen kunnen een tijdelijke stilstand in de groei veroorzaken maar deze wegen niet op tegen de voordelen die eraan verbonden zijn.

Vormen van abnormaal gedrag zoals stereotypieën en "leeg" gedrag ("vacuum behaviour") die ook

in zoo's aangetroffen worden hebben geen onmiddellijk verband met het rendement. Voorbeelden daarvan zijn koptrillen bij batterijkippen, het kauwen op eigen speeksel bij zeugen. Het stereotype gedrag hangt meestal samen met een heftige drang bij het dier om een bepaald gedrag uit te voeren dat niet "past" bij de kunstmatige omstandigheden: de hoogdrachtige zeug heft telkens één van de poten op en laat die weer neer op de roostervloer; het "nestgedrag" blijft steken in een eindeloos herhalen van een beperkte bewegingskomponent.

In het ergste geval kan apathie optreden, het niet meer geïnteresseerd zijn in het (weinig) dat de omgeving te bieden heeft.

Al deze gedragingen zijn geen "ondubbelzinnig" bewijs van "psychische" welzijnsaantasting. Vele veehouders en bepaalde wetenschapslui zien er het toppunt in van aanpassing aan door de mens opgelegde levensomstandigheden. Afgaande op enkele fysiologische parameters (klierafscheidingen, hartslag enz.) lijken de dieren in bepaalde gevallen "rustig". Toch kan je hieruit niet de konklusie trekken dat het dier het verschil niet beseft tussen "echt" en "ersatz", tussen een "boeiende" en een "doodvervelende" situatie. Geeft men het dier opnieuw een "prikkelende" omgeving dan vallen de "eigenaardige" gedragspatronen weg en wordt een normaal, explorerend gedrag ontplooit.

Heel vaak wordt ook deze evidentie genegeerd omdat een hardnekkig vooroordeel in de weg staat: het reduktionisme. De filosoof Descartes (17 de eeuw) legde er de grondslag van: hij bepaalde het dier (en het menselijk lichaam) onomwonden als een ingewikkelde machine. Tegen dit machine-model, dat de moderne natuurwetenschappen is blijven beheersen, heeft alleen de Romantiek (als kultuurstroming) krachtig verzet geboden. Centraal stond daarbij de kijk op het levend organisme als een geheel dat niet tot zijn delen en de kausale betrekkingen ertussen kan herleid worden.

Deze opvatting sluit het dichtst aan bij wat wij allen intuïtief ervaren als wezenlijk voor levende wezens: hun gedrag is een zinvol antwoord op een zinvolle situatie, geen keten van reflexen. Dit houdt in dat het dier meer is dan wat fysiologisch meetbaar is, hoewel het gedrag niet van het fysiologische te scheiden is en er mee door "veroorzaakt" wordt.

De "holistische" opvatting van het gedrag benadrukt dat het dier uiteindelijk in zijn gedragingen tot "zichzelf" komt: een waardebelevend individu dat gericht staat op konkrete objecten. Het dier is geen "ding", maar een "zelf", weliswaar niet van het kaliber van het menselijk zelfbewustzijn, maar toch met minder of meer gedifferentieerde belangen. Deze belangen "projekteren" juist de "wereld" van het dier: de "goede" en "slechte" kanten, de "makkelijke" en "lastige" opdrachten, de "bedreigingen" en de "verlokkingen", de "beloningen" en de "straffen" enz.

In het fenomeen van de "verveling" bij landbouwhuisdieren krijgt een fundamentele vorm van welzijnsaantasting gestalte. Door het dier "zijn"

wereld is het dier niet meer in staat "zinvol" gedrag te ontwikkelen. Vergeleken hiermee is de hevige pijn van een "ingreep" betrekkelijk onschuldig.

De verwachtingen die geschapen worden rond genetische manipulatie hebben de "koppige" veehouder een alibi geboden: het zal binnenkort mogelijk zijn dieren te produceren die niets liever willen dan hun dagen te slijten in kooien, kettingen of kisten!

Realistischer lijkt het echter aan te nemen dat nog vele generaties dieren zich allesbehalve "kiplekker" zullen voelen in de "bioindustrie". Afgezien van het risico dat wij hen aan een utopie opofferen, rijst de morele vraag of selectie in de richting van een "verarmd" gedragsrepertoire te verantwoorden is. Daarvoor moeten we onverwijld overgaan op de tweede vraag: hebben de dieren recht op welzijn?

DIERENRECHTEN

In de loop der tijden hebben de mensen zelden een dier met een "machine" verward. In het algemeen maakt een mens een dier dat binnen handbereik is alleen met afkeer af. In vroegere tijden maar ook nu nog gaat het doden van dieren in de jacht gepaard met bepaalde verzoeningsgebeuren (bij "primitieve" volkeren althans).

Binnen onze 3000-jarige kultuurtraditie is het "mechaniseren" van het dier een marginaal en vooral een recent verschijnsel. Het is duidelijk dat op grond van het "machine-model" hoogstens "indirekte" rechten kunnen toegekend worden aan de dieren, via hun eigenaar dus.

In feite hebben onze voorouders nooit meer dan deze rechten toegekend, hoewel ze het dier helemaal niet als een "machine" beschouwden. Daarbij werd dan de volkomen onlogische aanmaning toegevoegd om niet "wreed" te zijn jegens de dieren omdat dit wel eens tot misdadigheid jegens de mens zou kunnen leiden.

Het onlogische is hier de uitdrukking van een tweespalt in de houding van de mens tegenover de dieren: enerzijds erkent hij de verwantschap van mens en dier, anderzijds ontkent hij die, wellicht uit schrik de morele konsekventies daaruit te moeten trekken. De grote geesten (Aristoteles, Thomas van Aquino, Kant) waren in dit ozicht niet beter als de "gewone" man/vrouw.

Bepaalde motieven uit de Joods-Christelijke traditie hebben daarin een belangrijke rol gespeeld: aan de mens wordt de heerschappij over de "wilde" dieren gegeven want hij alleen is geschapen naar het beeld van God (Gen., I,24). Suggesteren zoals P. Singer en J. Kruithof dat dieren zo goed als niets te betekenen hebben in de kontekst van het oude testament is wat te ver gaan.

Het valt op dat P. Singer zijn citaten uit Genesis I (Scheppingsverhaal) en Genesis IX (Verbond met Noach) daar laat ophouden waar evidentie voor een andere visie opduikt. In Genesis I, 29 verdeelt de Schepper het plantaardig (!) voedsel tussen mens (granen en vruchten) en dier (groene gewassen). In het verbond met Noach wordt evenwel uitdrukkelijk toegelaten vlees te eten (Gen. IX,4) maar anderzijds sluit God tot viermaal

toe een verbond met Noach en "alle levende wezens, alles wat op de aarde leeft" (Gen. IX,16). Dat God ook het dier wil laten delen in zijn heil blijkt uit de psalmen 36 en vooral 104.

Rechtstreeks van toepassing op de problemen in de veehouderij is Spreuken, XII,10: "De rechtvaardige weet wat zijn beesten behoeven, maar de zondaars zijn meedogenloos van aard".

Enkele belangrijke denkers uit de geschiedenis (o.a. Pythagoras, Montaigne, Voltaire, Rousseau, Schopenhauer) hebben deze religieuze intuïties op een zuiver redelijke manier uitgewerkt. Tegen de dominerende tendenzen in hebben zij de intrinsieke waarde van de dieren erkend en op basis daarvan de rechten van de dieren verdedigd. Hun argumentaties zal ik hier niet letterlijk herhalen, maar alleen een moderne versie ervan.

De moraal schrijft ons voor ieders belang onpartijdig in rekening te brengen. Als men het dier opvat als een "waardebelevend zelf" en dus als drager van "eigen" belangen, dan is het logisch dat men het dier rechten toekent overeenkomstig zijn belangen. Daaruit zouden dan onmiddellijk verplichtingen voortvloeien voor de mens. Op dit niveau al te veel nadruk leggen op het kenmerk "bewustzijn" bij de (hogere) diersoorten - zoals P. Singer doet - is m.i. overbodig. Wouter Achterberg heeft er terecht op gewezen dat morele konsideratie als zodanig niet moet gekoppeld worden aan " ? " van bewustzijn maar gewoon logisch voortvloeit uit de belangen van levende organismen. In zekere zin blijft Singer het slachtoffer van de fout die hij wil bestrijden. Hij wil het toekennen van rechten loskoppelen van het hebben van bepaalde "capaciteiten" of "eigenschappen". Op grond daarvan moet volgens hem - in het verlengde van een veroordeling van het racisme en het sexisme - ook het "speciesisme" afgekeurd worden. Hij is echter zelf geneigd de morele gemeenschap te beperken tot de "bewust-voelende" levende wezens. Daardoor vallen in principe een heleboel levende organismen uit de boot. Dit heeft zijn gevolgen voor een milieu-ethiek, waarop ik hier niet verder kan ingaan.

Juist blijft de intuïtie dat de "waardigheid" van een levend wezen niet in de eerste plaats afhangt van zijn mogelijkheden.

Toch houdt dit niet in dat alle levende wezens op gelijke voet moeten behandeld worden. Het rechtvaardigheidsbeginsel kan ook geformuleerd worden als: "het gelijke als gelijk behandelen en het ongelijke als ongelijk". Het is in principe niet onmogelijk binnen de groep van wezens die ontzien moeten worden, onderscheid van "gewicht" aan te brengen. De belangrijke vraag die hierbij rijst is: hoe gaan we dit doen, zodanig dat de mens toch weer niet alle rechten krijgt en alles wat onder hem staat in de kou blijft?

Het kapitale onderscheid dat hiervoor zal zorgen is zeer traditioneel: de "empirische" mens, de mens met zijn 1001 verlangens valt niet samen met de "waardigheid" van de mens, met het surplus aan "waarde" waardoor de mens juist

uitstijgt boven het dierenrijk.

Alleen in zover de mens moreel handelt, is hij meer waard dan de dieren. Alles wat nodig is om dit morele leven in stand te houden heeft dus meer waarde dan het leven en het welzijn van een dier. Het is duidelijk dat de mensen héél wat dingen belangrijk vinden die eigenlijk niets te maken hebben met de ontplooiing van de morele persoonlijkheid. Wanneer deze triviale belangen in botsing komen met essentiële belangen van dieren dan leggen deze laatste het grootste gewicht in de schaal. Een concreet voorbeeld maakt dit duidelijker. De "pels"-dierenfokkerij betekent een essentiële inbreuk op het leven van honderdduizenden diertjes ten voordele van een bedenkelijk menselijk belang, de "pronkzucht". In dit geval helt de balans duidelijk over naar de dieren.

Er spelen uiteraard nog andere overwegingen (bijvoorbeeld sociaal economische) een rol bij het beoordelen van de pelsdierenfokkerij. Het is niettemin ongeoorloofd een bepaalde economische situatie als voorwendsel te gebruiken om een onrechtvaardige toestand in stand te

houden. Tot op zekere hoogte geldt dit ook voor de vleesindustrie. Vlees kan probleemloos uit ons dieet verdwijnen door overschakeling op een (lakto-)vegetarisch dieet. Het lakto-vegetarisme is een aantrekkelijk alternatief omdat het aansluit bij bestaande gewoonten en tenslotte, omdat het ook inspeelt op de aardrijkskundige en landbouwkundige eigenschappen van onze gematigd vochtige streken. Wij beschikken immers over veel land dat niet zo goed geschikt is voor verbouw van graan gewassen. Omdat de landbouwhuisdieren daardoor een rol zullen blijven spelen in onze gemeenschap, zal het vleesgebruik niet zomaar verdwijnen.

Samenvattend kan ik stellen dat het niet opgaat dieren bepaalde rechten te ontfangen. De dieren mogen in hun essentiële belangen niet geschaad worden omwille van triviale belangen van de mens.

De laatste vraag die nu moet beantwoord, sluit hierbij onmiddellijk aan: wordt dit recht in de Belgische wetgeving verzekerd?

DE WETTELIJKE BESCHERMING VAN LANDBOUWHUISDIEREN

De dieren (en de dierenwelzijnswerker) mogen van de wetgever minstens 4 zaken verwachten:

-De toekenning van een volwaardig subjektief recht aan de dieren. Met "volwaardig" wordt niet bedoeld "gelijk aan de mens", wel een beperkte belangen van de dieren. Dit houdt in dat het dier minstens in een bepaalde zin het statuut van "rechtsobject" overstijgt, hoewel het dat in een andere zin kan blijven. Het idee dat het dier enkel en alleen moet ontzien worden omwille van zijn eigenaar of omwille van het nefaste effect op de zedelijkheid van de burgers moet terstond en voorgoed verlaten worden. Het dier moet kunnen genieten van een "direkt" recht.

-De principes die het welzijn van de dieren en dus hun belangen beheersen moeten in de wet omschreven zijn.

-De wetgeving moet - met behoud van haar soepelheid weliswaar - zeer specifieke normen bevatten met het oog op het regelen van concrete probleemsituaties. Deze normen zijn afkomstig uit de algemeen menselijke en wetenschappelijke ervaringen en reflectie.

-De nodige formeel-juridische middelen moeten voorzien zijn om op een efficiënte wijze op te treden, zowel preventief als korrektief.

Passen we deze principes toe op de huidige Belgische wetgeving terzake, dan dringen zich onder meer de volgende bedenkingen op.

De nieuwe Wet betreffende het welzijn der dieren is wat haar hoofdpunt betreft niet vrij van dubbelzinnigheid. Art 1., dat het doel van de wet omschrijft, luidt immers:

"Niemand zal wetens handelingen plegen die niet door deze wet zijn voorzien en die tot doel hebben dat een dier nutteloos omkomt of nutteloos een verminking, een letsel of pijn ondergaat".

Deze omschrijving suggereert dat het in principe toegelaten is dat dieren ongebracht worden of een letsel of pijn worden toegebracht, als dit maar niet "nutteloos" gebeurt.

Het dier blijft in principe uitgeleverd aan de "nuttigheids"-overwegingen van de mens, die zeer uiteenlopend kunnen zijn. De term "nut" is ethisch-neutraal. Of iets nuttig is wordt bijvoorbeeld bepaald door de wet van vraag en aanbod, de handelswaarde. Op dit opzicht is de pelsdierenfokkerij "nuttig" omdat zij beantwoordt aan een effectieve behoefte. De vraag rijst echter of de bontkledij fundamentele welzijnsaantasting bij dieren rechtvaardigt.

De omschrijving van het grondprincipe van een dierenbeschermingswet moet het begrip "rechtvaardiging" insluiten en niet "nut". Dit wordt dan ook teruggevonden in de beste dierenwelzijnswet moet het begrip "rechtvaardiging" insluiten en niet "nut". Dit wordt dan ook teruggevonden in de beste dierenwelzijnswetgeving die we kennen

in Europa, de Zwitserse federale wet van 9 maart 1978: "Personne ne doit de façon injustifiée imposer aux animaux des douleurs, des maux ou des dommages ni les mettre en état d'anxiété." Wat de tweede vereiste betreft, kunnen wij vrij kort zijn. Art. 4 van de nieuwe Welzijnswet voldoet daaraan in grote lijnen: het tweevoudig niveau van fysiologisch en ethologisch aangepast zijn van dier en omgeving wordt uitdrukkelijk erkend. De wetgever laat de nodige maatregelen die getroffen moeten worden, afhangen van de "graad van ontwikkeling, aanpassing of domestikatie". Hier wordt heel wat speelruimte voorzien voor de intensieve veehouderij. De veehouders stellen immers dat de (genetisch) verruimde aanpassingsmogelijkheden van de gefokte rassen minder strenge normen aanvaardbaar maken.

De wetgeving komt helemaal niet tegemoet aan de derde vereiste. Zij is een kaderregeling die een aantal besluiten als aanvulling nodig heeft. Hoe lang deze op zich zullen laten wachten, is helemaal niet duidelijk. Op dit vlak is de Zwitserse wetgeving jaren voorop. Reeds in de federale Verordening van 27 mei 1981 werden gedetailleerde voorschriften opgenomen voor een groot aantal uiteenlopende soorten dieren. Vanaf 1992 wordt ondermeer de legkippenbatterij verboden.

Het spreekt vanzelf dat een wetgeving die inhoudelijk weinig te bieden heeft, althans met betrekking tot konkrete situaties, door formele bepalingen niet kan gered worden. Ook op dit vlak valt echter een belangrijke leemte op.

Het houden van landbouwhuisdieren wordt nergens uitdrukkelijk onderworpen aan een vergunningsplicht of een erkenning.

Dit is bijvoorbeeld wel het geval voor "de uitbating van kennels, kattenkwekerijen, dierenasielen, dierenpensions, handelszaken voor dieren, markten, zoo's, dierenparken, private verzamelingen en rekreatieve instellingen" (art. 5 parag. 1). Gezien de soms reusachtige aantallen die in de I.V. gehouden worden, lijkt dit mij volkomen onlogisch. Een vergelijking met de Zwitserse wetgeving zet dit nog duidelijker in de verf: daarin wordt het vervaardigen van huisvestingssystemen voor de I.V. aan een erkenningsprocedure onderworpen.

Een positief punt is de mogelijkheid tot erkenning van dierenwelzijnsorganisaties "als representatief voor de bescherming van het welzijn der dieren".

Wat de gevolgen zijn die hieruit voortvloeien inzake de vorderingsbekwaamheid van die verenigingen, is niet duidelijk, gezien de uiteenlopende interpretaties daarrond. Het is hoe dan ook belangrijk dat dierenwelzijnsorganisaties mogelijkheden tot procederen geboden wordt. Op die wijze kan een gunstig klimaat geschapen worden voor het toepassen van de wetgeving. Ook krijgt daardoor de idee van een subjektief recht voor de dieren een konkrete gestalte. De dieren kunnen immers niet zelf voor hun rechten opkomen.

Dierenwelzijnsorganisaties wordt ook de mogelijkheid geboden te zetelen in de Raad voor dierenwelzijn, naast afgevaardigden uit de wetenschappelijke en medische wereld en uit veehouderskringen. Deze Raad bestudeert problemen en mag advies

uitbrengen over zaken waarvan het onderzoek hem wordt overgedragen door de bevoegde Minister(s).

BESLUIT

Als besluit kunnen wij in de eerste plaats stellen dat het zinvol is op te komen voor het welzijn van de landbouwhuisdieren in de I.V. Niet alleen de feitelijke wantoestanden maar ook het gebrek aan juridisch instrumentarium dwingen daartoe.

Belangrijk hierbij is in te zien dat de standpunten die hier worden verdedigd, hun weerslag hebben op de wijze waarop andere problemen van de "bio-industrie" moeten aangepakt worden (het omgekeerde geldt natuurlijk evenzeer). Teoretisch gezien zijn er uiteenlopende strategieën mogelijk om de mestproblemen op te lossen. Men zou bijvoorbeeld zodanig strenge voorwaarden kunnen opleggen inzake huisvesting van de dieren (voldoende uitloop) dat de veestapel drastisch moet dalen en de milieu-problemen meteen opgelost worden.

De plannen om één of meer mestbanken en/of mestverwerkingsfabrieken op te richten, laten de vraag naar het "nut" van de bio-industrie en a fortiori het probleem van het welzijn van de dieren onaangeroerd. Dit is een goed voorbeeld van een ambitieus (en duur) milieu-project dat achter de problemen aanholt en ze niet voorkomt. Gigantische hoeveelheden landbouwgrondstoffen worden van de ene uithoek van de aarde naar de andere verscheept. Noord-West-Europa wordt overpoeld door een mineralenstroom, waarmee onvermijdelijk mestproblemen moeten geproduceerd worden. De omzetting van plantaardig voedsel in dierlijk gaat gepaard met een aanzienlijk verlies van calorieën (de "onderhoudskosten" van het dierlijk organisme). De produktie is te hoog om economisch verantwoord te zijn. Tenslotte wordt een groep levende wezens ge-exploiteerd die wij eeuwenlang onze "huis"-dieren hebben genoemd.

Het is niet moeilijk hieruit af te leiden dat honger, milieuproblemen en dieren-onwelzijn door éénzelfde mechanisme in stand gehouden worden. Bepaalde economische belangen belemmeren kunstmatig de groei naar meer welzijn voor alle levende wezens op aarde.

Een dierenwelzijnsorganisatie kan er zich niet aan onttrekken deze bredere verbanden in haar acties te betrekken. Het blijkt feitelijk mogelijk te zijn, ook in ons land, dat alternatieve huisvestings- en verzorgingssystemen op een commerciële wijze gerund worden.

De mogelijkheden hiertoe hangen af van een bepaalde know how en een beperkte doelgroep. De vraag rijst echter of deze alternatieven iets fundamenteels veranderen aan de economische machtsposities die een optimalisering van de wereldvoedselstrategie in de weg staan.

Het antwoord hierop zal hoogst waarschijnlijk negatief zijn. In die mate schieten deze alternatieven, hoe goed bedoeld ook, aan de kern van de zaak voorbij. In die mate moet ook een dierenwelzijnsorganisatie bepaalde konkrete doelstel-

lingen relativeren zonder daarom hun waarde te geringschatten.

De actiegroep Lekker Dier, die voornamelijk in Nederland maar ook in België "opereert", werkt vanuit deze optiek.

Met realiteitszin wordt een weg gegaan die uiteindelijk moet leiden tot een nieuwe manier om met de aarde, de dieren en de mensen om te gaan.

Kontaktadres (voorlopig): *Lekker dier*
- *Werkgroep België*
Stijn Callens, Oude Heirweg 5, 8570
Anzegem, tel. 056/68 94 46, rek.
462-1107941-05.

Stijn Callens

● ADVERTENTIE ●

Tuiltergaerde v.z.w.
BIOKO
Stokrooiweg, 3

3500 HASSELT
u.r. 001-0883560-63

BRENG MINDER PLASTICVUILZAKKEN IN HET MILIEU,
BIOKO KOMPOSTEERT MEER DAN 50% VAN UW HUIS-
HOUELIJK AFVAL ZONDER MOEITE !

VOORDELEN VAN KOMPOSTEREN MET DE BIOKO-BAK .

- Komposteert sneller, tot drie maal per jaar.
In de zomer reeds kompost na 2,5 maand.
- Gegarandeerd geen stankhinder.
- Neemt zeer weinig plaats in.
- Estetisch verantwoorde vormgeving.
- Vergt praktisch geen arbeidstijd.
- Wij leveren de rode Californische regenwormen in het gesloten BIOKO model aan huis.
- Wij installeren en geven ter plaatse technisch advies.
- Het BIOKO model kan aangepast worden voor grotere instellingen en voor industrieel gebruik.

PROMOTIE IN HET JAAR VAN HET MILIEU: 50%
KORTING VOOR DE EERSTE INSTALLATIE IN UW GE-
MEENTE ! HET GELUK IS AAN DE SNELLE BESLIS-
SER.

Voor meer inlichtingen, telefoneer recht-
streeks naar Trudo Lambregs: 011/27 41 78.

Schrijven kan ook op hogergenoemd adres.

BEZWAREN BELICHT

"DE COMMODO ET INCOMMODO"-ONDERZOEKEN EN ... DE BURGER

Het is algemeen aanvaard dat de publieke opinie in vergelijking met een 20-tal jaren terug, gevoeliger is geworden voor de milieuproblemen. Ook de wetgeving ter bescherming van het leefmilieu is parallel met die groeiende aandacht sterk uitgebreid.

Hoewel, kan voor Vlaanderen op grond van objectieve gegevens gezegd worden dat het "milieubewustzijn" van de individuele burger deze trend gevolgd heeft?

Aan de hand van objectieve bronnen heeft de Federatie voor Milieubescherming Gewest Gent de gevoeligheid van de individuele burger uit Oost-Vlaanderen voor de leefmilieuproblematiek, alsmede de invloed die door de bevolking wordt uitgeoefend op het bestuur, onderzocht.

Een van die bronnen bestaat uit de evaluatie van het gebruik dat de burger maakt van zijn wettelijke mogelijkheden om zijn leefmilieu te bepalen. Door openbare onderzoeksprocedures, zoals het "de comodo et incommodo"-onderzoek (ARAB, hinderlijke inrichtingen) heeft de burger de mogelijkheid zijn stem te laten horen.

Om dit te onderzoeken hebben we in het archief van de provincie Oost-Vlaanderen een 1000-tal dossiers van exploitatie-aanvragen 1ste klasse doorgenomen. Er werden gegevens verzameld in verband met het aantal openbare onderzoeken in de laatste 10 jaar, over welk soort bedrijven het gaat en waar ze gesitueerd zijn, het aantal bezwaarschriften, wie zijn de indieners, welke bezwaren (lucht-, bodem- en waterverontreiniging,...) heeft de burger, enz. Daarnaast organiseerden we een schriftelijke enquête bij 77 natuur- en milieuverenigingen uit Oost-Vlaanderen. We kregen 33 goed ingevulde enquêtes terug.

Voor alle duidelijkheid beschrijven we in het kort de procedure voor het bekomen van een exploitatievergunning 1ste klasse. De exploitatievergunning 1ste klasse wordt door de Bestendige Deputatie afgeleverd. Als er bij de Bestendige Deputatie een vergunningsaanvraag binnenkomt, wordt deze onderzocht op haar volledigheid en daarna doorgestuurd naar het betrokken gemeentebestuur voor advies. Het Kollege van Burgemeester en Schepenen organiseert het openbaar onderzoek. De burger kan gedurende 14 dagen de vergunningsaanvraag inkijken en zijn eventuele opmerkingen en bezwaren kenbaar maken. Vervolgens wordt het dossier overgemaakt aan AROL.

Het Bestuur Stedebouw van AROL brengt een stedebouwkundig advies uit en het Bestuur Leefmilieu brengt advies uit over de milieuaspekten. Na het inwinnen van al deze adviezen neemt de Bestendige Deputatie een beslissing. De aanvrager, de gouverneur, het schepenkollege en de belanghebbenden kunnen bij de Gemeenschapsmi-

nister voor Leefmilieu in beroep gaan tegen deze beslissing.

ENKELE RESULTATEN

Tegen 301 (= 31,1%) van de 968 onderzochte vergunningsaanvragen werd voor de periode 1976-begin 1986 één of meerdere bezwaren ingediend. Deze cijfers zijn 34 (= 14,35%) van de 237 vergunningsaanvragen van bedrijven die op een industrieterrein gelegen zijn en 267 (= 36,53%) van de 731 aanvragen buiten industrieterreinen.

Deze laatste cijfers willen echter niet zeggen dat de bedrijven op industrieterreinen voor minder hinder zouden zorgen. Dikwijls is het zo dat de bevolking helemaal niet op de hoogte is van de openbare onderzoeken. Dit vooral op industrieterreinen omdat slechts de mensen die binnen een straal van 50 meter rond een bedrijf wonen verwittigd worden dat er een openbaar onderzoek start.

Het aantal vergunningsaanvragen waartegen bezwaar werd ingediend daalt naar de periode 1980-1981 toe. Daarna is er terug een lichte stijging merkbaar (zie fig. 1). De reden voor deze daling is onduidelijk. Misschien heeft de economische crisis van de jaren '70 een invloed gehad op de milieugevoeligheid van de bevolking. Grote gemeenten krijgen in verhouding ook meer bezwaarschriften te verwerken dan kleinere gemeenten.

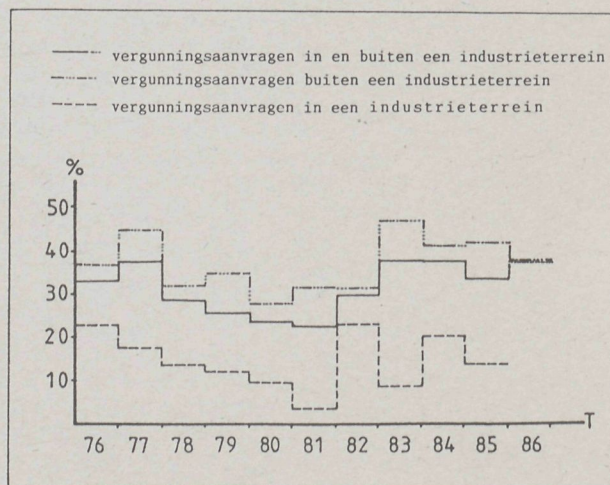

Fig. 1: Percentage onderzochte vergunningsaanvragen waartegen één of meerdere bezwaren werden ingediend.

De voornaamste milieuproblemen waarrond bezwaar wordt gemaakt, zijn luchtverontreiniging (rook- en geurhinder, stof en roet), lawaai en trillingen, brand- en ontploffingsgevaar. Dikwijls worden er ook stedenbouwkundige of planologische bezwaren ingediend tegen de inplanting van een bedrijf. Het gaat hier uiteraard meestal om bedrijven die buiten een industriezone gelegen zijn. (zie fig. 2)

135 = 60,74%) dan voor de periode 1976-1980 (91 op 166 = 54,82%). Wel is het zo dat dit antwoord vaak gekombineerd wordt met een ander antwoord zoals "de bezwaren zijn ongegrond", "de inplanting van het bedrijf is wel stedenbouwkundig of planologisch verantwoord", "de bezwaren vallen buiten het kader van de ingedeelde inrichtingen", enz. Opmerkelijk is dat in de gevallen waarin de Bestendige Deputatie

Aard van de bezwaren	Jaar Openbaar Onderzoek																		Totaal					
	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	begin 1986													
	Gelegen in een industriezone																							
	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee						
Milieuhinder in het algemeen	1	2	0	0	1	3	0	3	0	1	0	2	1	2	0	3	0	2	0	1	-	0	3	19
Bodemverontreiniging	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	-	0	0	3	1
Luchtverontreiniging (geurhinder, rook)	4	14	3	10	1	10	1	11	0	8	0	14	3	9	1	17	1	17	2	9	-	0	16	119
Watersverontreiniging	1	1	0	4	1	4	0	3	0	2	0	1	0	1	0	0	1	1	1	0	-	0	4	7
Stof of roet	0	2	0	5	1	5	0	3	0	1	0	1	0	1	1	5	1	4	2	4	-	0	4	31
Lawaai of trillingen	5	16	3	18	2	11	1	10	0	8	1	8	2	11	1	13	2	15	1	11	-	3	18	124
Stedenbouwkundige of planologische bezwaren	1	6	1	10	0	2	0	6	0	4	0	7	0	3	0	11	0	9	1	6	-	2	3	66
Verkeerstechnische problemen	0	0	0	4	0	3	0	1	0	0	0	2	2	4	0	7	0	2	0	3	-	0	2	26
Onhygiënische toestanden en verspreiding van ziekten	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	4
Waardevermindering eigendom	2	0	0	1	0	2	0	0	0	1	0	0	2	4	0	3	0	2	1	1	-	0	5	14
Schade aan eigendommen	0	3	0	4	0	2	0	1	0	1	0	1	0	2	0	1	0	1	0	1	-	0	0	17
Verzekering tegen derden	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	1	0	0	-	0	0	8
Brand- en ontploffingsgevaar	2	6	3	11	2	10	2	9	1	9	0	4	2	8	0	1	0	9	0	6	-	0	12	84
Storing van radio, TV en elektriciteit	1	2	0	5	0	2	0	3	0	0	1	1	0	2	0	1	0	0	0	0	-	0	2	16
Ongedierde	1	3	0	2	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	-	0	1	11
Andere	4	10	1	9	1	5	0	3	2	6	0	4	3	5	1	11	1	6	1	5	-	0	14	64
Aantal vergunningsaanvragen waartegen 1 of meerdere bezwaren werden ingediend	7	31	6	40	3	30	3	24	2	20	1	19	5	23	2	35	3	27	2	15	-	3	34	267

Fig. 2: Aard van de bezwaren die tegen de onderzochte vergunningsaanvragen werden ingediend volgens het jaar van openbaar onderzoek en al dan niet gelegen op een industrieterrein.

Al de tot nu toe genoemde klachten hebben een rechtstreekse impact op de bevolking. Bij mogelijke negatieve invloed op de kwaliteit van de bodem en het water is de directe impact op de burger kleiner. Er worden in verband met deze milieuproblemen bijna geen opmerkingen geformuleerd. Opmerkelijk is ook dat bezwaren rond het eigenbelang zoals de waardevermindering van eigendommen, schade aan eigendommen, storing van radio en TV, enz. maar een fractie uitmaken van het totaal aantal geuite bezwaren.

De vrees voor brand- en ontploffingsgevaar komt uiteraard het meest tot uiting bij aanvragen voor brandstofstapels, ontvlambare stoffen, benzinstations en garages. Luchtverontreiniging, lawaai en trillingen komen bij heel wat activiteiten voor.

Op de 301 vergunningsaanvragen waartegen één of meerdere bezwaren werden ingediend, gaf de Bestendige Deputatie 173 (= 57,48%) keer als antwoord dat de ARAB en de opgelegde exploitatievoorwaarden voldoende zijn om de eventuele hinder binnen de perken te houden. Verhoudingsgewijs wordt dit argument meer gebruikt in de periode 1981-begin 1986 (82 op

aangeeft dat de bezwaren geheel of gedeeltelijk gegrond zijn het enkel vergunningsaanvragen betreft van bedrijven die buiten een industrieterrein gelegen zijn. (zie fig. 3)

Het al dan niet gebruik maken van het adviesrecht voor de gemeentebesturen heeft de laatste jaren een duidelijke evolutie ondergaan (zie fig. 4). De gemeentebesturen vragen steeds meer bijkomende exploitatievergunningen. Ook hier is het opmerkelijk dat voor vergunningsaanvragen van bedrijven die op een industrieterrein gelegen zijn nooit een negatief advies wordt uitgesproken. De grote gemeenten maken degelijk werk van hun adviesrecht omdat ze uitgebouwde milieudiensten hebben. Bij kleine gemeenten komt duidelijk het gebrek aan zulk een dienst naar voor.

De adviezen van AROL liggen in grote mate in dezelfde lijn als de adviezen van de vroegere diensten Stedebouw en Arbeidsinspectie. De gecoördineerde adviezen van de Provinciale Dienst voor de Bescherming van het Leefmilieu, die wettelijk niet verplicht zijn, volgen dezelfde evolutie als de gemeenten (zie fig. 3).

Antwoorden van de Bestendige Deputatie op de bezwaren	Jaar van openbaar onderzoek														Totaal									
	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	begin 1986													
	Gelegen in een industriezone																							
	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee								
Gegronnd (met bezwaren wordt rekening gehouden) uit onderzoek blijkt hinder	0	5	0	5	0	1	0	1	0	5	0	2	0	2	0	2	0	1	0	0	-	0	0	24
Gedeeltelijk gegronnd (met bezwaren wordt gedeeltelijk rekening gehouden)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	-	0	0	0	4
Ongegronnd (uit onderzoek blijkt geen hinder)	0	6	2	10	1	5	2	4	0	2	0	1	0	2	0	6	1	5	1	0	-	1	7	42
Arab en exploitatievoorwaarden zorgen voor normale hinder	5	12	3	18	3	20	3	16	2	9	0	9	5	15	2	16	1	20	2	11	-	1	26	147
Arab en exploitatievoorwaarden kunnen hinder niet beperken	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	3	0	1	0	0	-	0	0	8
Proefperiode om na te gaan of Arab en expl. vv. nageleefd worden	1	1	0	2	0	4	0	1	0	1	0	0	0	1	0	2	0	6	1	4	-	1	2	23
Valt buiten kader ingedeelde inrichtingen	3	4	0	12	0	7	0	3	0	2	1	1	1	5	0	7	1	4	0	1	-	0	6	46
Tijd geven om te verhuizen	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	2	0	0	0	1	-	0	0	8
Stedebouwkundig of planologisch niet verantwoord	0	5	0	3	0	2	0	4	0	2	0	4	0	1	0	6	0	1	0	2	-	0	0	31
Stedebouwkundig of planologisch wel verantwoord	0	1	2	4	0	2	1	5	0	3	0	1	3	1	9	0	4	1	5	2	-	1	24	21
Andere	5	6	1	12	2	8	0	6	1	6	1	7	0	10	1	14	2	12	1	17	-	2	70	90
Geen antwoord	0	3	1	2	0	1	0	1	0	2	0	0	0	1	0	1	0	1	0	2	-	0	1	14
Aantal vergunningsaanvragen waartegen bezwaar werd ingediend	7	31	6	40	3	30	3	24	2	20	1	19	5	23	2	35	3	27	2	15	-	3	34	267

Fig. 3: Antwoorden van de Bestendige Deputatie op de bezwaren tegen de onderzochte vergunningsaanvragen volgens het jaar van openbaar onderzoek en al dan niet gelegen op een industrieterrein.

89,65% van de goedgekeurde onderzochte exploitatievergunningen bevatten, naast de voorwaarden opgenomen in het ARAB, bijkomende exploitatievoorwaarden. Tijdelijke vergunningen of niet goedgekeurde vergunningen werden enkel toegekend aan bedrijven die buiten een industrieterrein gesitueerd zijn.

Uit de enquête bij de milieu- en natuurverenigingen van Oost-Vlaanderen komen eerst en vooral de gekende problemen naar voor. Men verneemt dikwijls te laat of helemaal niet dat er een openbaar onderzoek start.

Ook de duur van het onderzoek is te kort om contacten te leggen met de buurtbewoners en om gemotiveerd te reageren. Daarbij komt nog dat de informatie die ter beschikking staat, meestal niet volledig is, moeilijk te begrijpen is of niet met de werkelijkheid klopt. De meerderheid denkt dat het indienen van een bezwaar weinig of geen invloed heeft op de besluitvorming. Een bezwaarschrift gekoppeld aan andere akties (petitie-akties, pamfletten-akties, info-avonden, enz.) en het contact nemen met de overheid zou doeltreffender zijn. Een algemene opmerking is dat de exploitatievergunningen misschien wel goed mogen zijn maar dat er te weinig controle op de toepassing ervan bestaat.

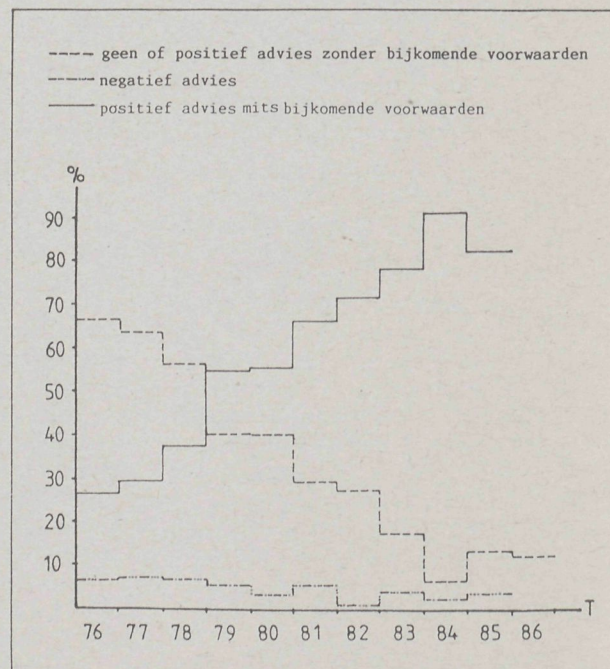

Fig. 4: Advies van de gemeenten i.v.m. de onderzochte vergunningsaanvragen.

KNELPUNTEN EN BESLUITEN

Uit ons onderzoek kan gekonkludeerd worden dat het publiek gedurende de onderzoeksprocedure als belanghebbende derde partij weinig invloed op de uiteindelijke besluitvorming uitoefent. De gebrekkige bekendheid met het verloop van de procedure speelt hierbij een belangrijke rol. De bevolking is ook niet bij machte de vaak technische dossiers te begrijpen, laat staan ze te bekritisieren of verbeteringen voor te stellen. Veelal heeft de burger geen vertrouwen in de procedure: "Men houdt toch geen rekening met onze bezwaren".

Met uitzondering van een aantal grotere verenigingen maken weinig natuur- en milieuverenigingen systematisch werk van de vergunningsaanvragen. Veelal is het zo dat er rond bepaald probleemsituaties spontane actiegroepen ontstaan die even snel verdwijnen als ze gekomen zijn.

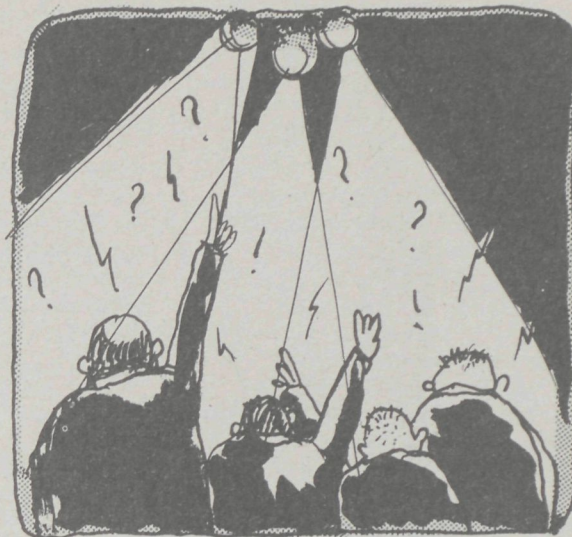
De antwoorden van de Bestendige Deputatie op de mogelijke bezwaren die in de exploitatievergunning worden opgenomen, zijn vrij vaag en laten ons ook geen impact van de burger vermoeden.

De Bestendige Deputatie zegt bv. nooit welke de konkrete exploitatievoorwaarden zijn die men oplegt om aan een bepaald bezwaar te voldoen.

Blijkbaar hebben bedrijven die op een industrieterrein gelegen zijn, minder kans om door de overheid negatief geadviseerd te worden, geen of een tijdelijke vergunning te krijgen. Dat deze bedrijven eveneens hinder kunnen veroorzaken, staat buiten alle twijfel. Voor het Gentse hoeven we maar de milieuklachten te evalueren om vast te stellen dat de opgelegde exploitatievoorwaarden de hinder niet beperken. Deze diskrepancie kan twee oorzaken hebben. De opgelegde exploitatievoorwaarden zijn inderdaad voldoende om de hinder binnen het aanvaardbare te houden. Maar aangezien de bedrijven weinig of niet gekontrolleerd worden, passen deze de opgelegde voorwaarden niet toe. Een andere verklaring is dat de opgelegde normen niet voldoen. Het is inderdaad zo dat veel normen gebaseerd zijn op het technisch of economisch haalbare ervan en minder op de draagkracht van het milieu of de eisen van de volksgezondheid.

Veel kleine gemeenten geven geen advies of positief advies zonder meer omdat ze geen milieudienst hebben. Ook het informatiebeleid van de gemeenten in verband met het door hen georganiseerde openbaar onderzoek laat te wensen over. Meestal beperkt men zich tot de wettelijk voorgeschreven procedure die algemeen als ontoereikend wordt beschouwd.

De overheid staat echter op het punt het huidige vergunningssysteem te vervangen door de "milieuvergunning" (koppeling van de lozings- en exploitatievergunning. De bouwvergunning wordt pas geldig als de milieuvergunning is goedgekeurd en omgekeerd). Iets minder dan de helft van de milieugroepen die deze nieuwe situatie kennen, staan er gematigd positief tot positief tegenover. Toch neemt men een afwachtende houding aan: "Wat zal de praktijk meebrengen?"

We kunnen hier enkel benadrukken dat het zeker in het algemeen belang ligt dat de onderzoeksprocedure zo volledig en zo open mogelijk zou gebeuren. In elk geval ligt hier een mogelijkheid open voor informatie en normstelling die nog niet gebruikt wordt door de overheid. De overheid zou er zeker goed aan doen de onderzoeksprocedure te stimuleren en vooral serieus te nemen, wil men in de toekomst ernstige milieukonflikten voorkomen. Milieuproblemen leiden dikwijls tot conflicten en achteraf saneren is altijd moeilijker en kostelijker dan op voorhand de problemen op te lossen.

Dirk Waelput

Het rapport "Onderzoek naar de invloed van publieke bezwaren op de toekenning van exploitatievergunningen 1ste klasse in Oost-Vlaanderen" is te verkrijgen door storting van 180 fr. + 18 fr. port op rek. nr. 001-1499320-67 van FMG, Coupure 168, 9000 Gent met de vermelding "Exploitatievergunningen".

Dit onderzoek kwam tot stand in het kader van het Europees Jaar van het Leefmilieu. De Nationale Loterij verleende subsidie.

B E R I C H T E N

DE WONDERE WERELD VAN LENSSSENS

De Bond Beter Leefmilieu heeft vorig jaar een campagne gevoerd rond wegwerpverpakkingen. Geen campagne tegen wegwerpverpakkingen, maar voor statiegeld op eenmalige verpakkingen. Op edukatief vlak was de campagne geslaagd, er was heel wat interesse voor het aangemaakte materiaal. Op het aktievak waren de resultaten zo goed als nihil.

Verkiezingen kunnen echter wonderen doen. Begin december kwam Minister Lenssens op de proppen met een ontwerp van besluit waarbij alle verkopers van vloeibare levensmiddelen verplicht zijn deze verpakkingen terug te nemen tegen een vergoeding. Naargelang de grootte en de gebruikte materialen kan deze vergoeding drie tot acht frank bedragen. De argumenten die gebruikt worden om dit voorstel hard te maken, lijken wel letterlijk overgenomen uit het eisenpakket van onze campagne: de afvalbergen rijzen de pan uit, wegwerpverpakkingen betekenen een enorme verspilling van materialen en energie, zij ontsieren straten, parken, bermen, oevers en rivieren en de ophaal- en verwijderingskosten zijn erg hoog. Ook bij de verbranding samen met het gewone huisvuil stellen zich, aldus Minister Lenssens, een aantal problemen. De recyclagenijverheid zou een gevoelige injectie krijgen en de huis-aan-huisverkoop van dranken zou een nieuwe stimulans krijgen. Voor één keer heeft de minister onze argumenten overgenomen. Jan Lenssens wil met dit besluit meteen na de formatie naar de Vlaamse regering stappen.

KG

NIEUWE NATUURRESERVATEN

De gemeenschapsminister van leefmilieu, Jan Lenssens, laat volgende bossen inrichten als staatsnatuurreservaat: Hannecart te Oostduinkerke, De Stroopers te Sint-Gillis-Waas, Arkenbos te Willebroek (Blaasveld), Oudsborg te Meeuwen-Guitrode en Bree, Walenbos te Tielt-Winge, Rodebos te Huldenberg.

AK

ONWETTIG GOLFTERREIN TE BROECHEM (RANST)

Het aktiecomitee Red de Voorkampen klaagt de laksheid aan van de verantwoordelijken voor ruimtelijke ordening in verband met onwettige aanleg van het golfterrein Bossenstein te Broechem (Ranst). Red de Voorkampen heeft minister Pede en het hoofdbestuur van stedenbouw te Brussel dringend verzocht de werken te doen stilleggen. Deze wetsovertredingen duren nu reeds ongeveer een jaar ondanks ettelijke klachten aan alle betrokken partijen.

AK

DE STANKTELEFOON

De Werkgroep Lucht van Benegora-Leefmilieu bindt de strijd aan tegen luchtverontreiniging. Ze zet de bevolking aan het milieuklachtennummer te bellen, bij felle stank. Het nummer is 101 (Rijkswacht) voor België en 073-133838 of 0011 voor Nederland. Bij drie telefonische stankklachten binnen één uur wordt dit gemeld aan de gemeentelijke milieumambtenaar, hij onderzoekt wie de veroorzaker van de stank is. Er is ook de nieuwe stank-affiche van Benegora in twee versies: de Belgische (Antwerpse) en de Nederlandse (Brabantse). De affiche en stickers zijn te bestellen bij het sekretariaat België: Kasteel Ravenhof, Oud Broek, 2090 Stabroek-Putte, tel.:

03/665 21 37

Nederland: Postbus 20, 4645
ZG Putte, tel.: 01640-51489

MODDERSTROMEN IN ZUID- LIMBURG

Aktiecomitee Red de Voorkampen herinnert ons aan de overstromingen in Zuid-Limburg van begin '87. De schade bleef onder de 50 miljoen, zodat het Rampenfonds niet hoefde uit te betalen. De ruilverkavelingsingrepen in het landschap - verdiepingen, rechte trekking en betonning van sloot en beek leiden tot deze grote schade. Volgens minister Deprez - ondervraagd door raadslid Baldewijns - dient een oplossing gezocht in het herprofilen van de wegbermen en het inzaaien van een aangepast grasmengsel.

(Literatuur: Vlaamse Raad, Beknopt Verslag 2/4/'87 pagina 11)

Red de Voorkampen v.z.w.
Hagenlei 39
2120 Schoten

AK

DODEND VERKEER

Leefmilieu Rode stelde zeer lang geleden reeds een dossier op punt waarbij oplossingen worden gezocht om de ongevalen langs de Waterloosesteenweg in te dijken, het verkeer daar te vervlotten, zonder aan Zoniën te raken.

In een brief aan de heer Olivier, minister van Openbare Werken wordt vooral de nadruk gelegd op de mogelijke oplossingen en de rol die het openbaar vervoer hierbij kan spelen, door zijn frekwentie, comfort, economisch karakter, zijn milieuvriendelijkheid en zijn energiebesparende aspecten. Kontaktadres: Leefmilieu Rode v.z.w.

Dragonderstraat 52 C
1640 Sint Genesius-Rode.

AK

NIEUW: GRADUAAT MILIEU-EKONOMIE

Het Hoger Handels- en Taleninstituut te Genk geeft vanaf september 1988 een cursus economisch verantwoord milieu-onderwijs: de opleiding van gekwalificeerd personeel met een stevige algemeen economische, juridische en bedrijfs-economische vorming gekombineerd met een goede kennis van de milieuproblematiek. De afgestudeerde van de afdeling milieu-administratie zal dienen te rapporteren wat kan en niet kan binnen de normen van de milieureglementering. Zij kunnen ook in de overheidssector tewerkgesteld worden in adviseursfunctie qua wetgeving en controle. Dus vanaf september 1988: graduaat milieu-ekonomie (3 jaar) aan het Hoger Handels- en Taleninstituut Collegelaan 9 3600 Genk
Tel.: 011/ 35 45 24

AK

SPOORKAARTJES DUURDER

De Bond van Trein-, Tram- en Busgebruikers (B.T.T.B.) hoopt dat verkeersminister De Croo zal afzien van zijn voornemen om een tariefverhoging bij het openbaar vervoer door te voeren per 11 januari 1988.

Tot 1984 gaat de prijs van een spoorkaartje nog mee met de benzineprijs.

Vanaf 1984 steeg de prijs van het openbaar vervoer steeds verder.

De B.T.T.B. verwacht dat minister van Verkeerswezen De Croo eindelijk eens een marktkonforme tariefpolitiek zal voeren.

Verdere inlichtingen: H. Verbruggen 03/231 28 30

I. Desmedt 091/25 87 09
B.T.T.B.

Vaartstraat 124
3000 Leuven

Tel.: 016/23 94 65

AK

JEUGDAKTIE NATUURBEHEER EN LANDSCHAPSZORG '88

In 1988 wil de Stichting Leefmilieu (onder auspiciën van de Kredietbank) jongeren steunen die zich vrijwillig inzetten voor het natuurbeheer en de landschapszorg in het Vlaamse land.

Een bedrag van 1,2 miljoen fr. zal, na beoordeling door een jury, worden verdeeld over de geselecteerde projecten die natuur en landschap moeten ten goede komen.

Alle jongerengroepen in Vlaanderen (tussen 15 en 25 jaar) kunnen een project indienen bij de Stichting Leefmilieu v.z.w. p/a Kredietbank, Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen - en dit voor 1 maart 1988.

Het getypte dossier moet ondermeer bevatten: titel van het project, naam en adres van de initiatiefnemer, de groep, duidelijke omschrijving en motivering van het project, plaats en datum van het project, naam en adres van de leider, naam en adres van de deskundige begeleiders, een toelating dat het project mag worden uitgevoerd, een gedetailleerde kostenraming. Een folder ligt ter beschikking in de Kredietbankkantoren of kan worden aangevraagd bij de Stichting Leefmilieu tel.: 03/231 64 48

AK

GROEN PETERSCHAP TE MOL

In het jaar van het leefmilieu worden door de gemeente Mol allerlei activiteiten op touw gezet om onze leefomgeving een beetje aangener te maken voor iedereen. In deze optiek kadert ook de aktie "Groen Peterschap": een vereniging neemt een nog bestaande eik in hun buurt onder haar hoede. Terzelfdertijd wordt een jonge eik in de buurt van de bestaande geplant. De milieudienst van Mol heeft een folder samengesteld met alle praktische gegevens.

AK

OPRICHTING VAN EEN OTTEROVERLEGGROEP

De bevoorrechte plaatsen waar de otter nog voorkomt in België worden sterk bedreigd. Dit heeft bijgedragen tot de oprichting van de "otteroverleggroep".

Deze vereniging groepeerd zowel wetenschappers als vertegenwoordigers van organisaties, begaan met de bescherming, het behoud en de overleving van de otter.

De overleggroep zal zich vooral toespitsen op adviesverlening betreffende de bescherming van de laatste otterbiotopen, het bestrijden van de achteruitgang van onze aquatische milieus en op het uitwerken van initiatieven tot herstel van de habitats van de otter.

Otteroverleggroep: sekretariaat: Nadine Thiebaut
Gildestraat 3
9000 Gent
Kontaktadres in Wallonië: Roland Libois
Les Malheurs 5
5090 Heron

AK

PUBLIKATIES

Bodemverontreiniging; W.J. van den Brink; Het Spectrum, Bijkhoevelaan 12, 2110 Wijnegem, tel. 03/353 98 00; 143 blz., ill.; gelijmd; boekhandel, 410 fr.

Geeft een overzicht van de bodemverontreinigingsproblematiek in ruime zin: betekenis, functies en gebruiksbestemmingen van de bodem, het opsporen en karakteriseren van verontreinigingen, saneringstechnieken, bodembescherming, maatschappelijke en internationale aspecten.

Milieukunde; Paul Bormans & Thea Hamers; Het Spectrum, Bijkhoevelaan 12, 2110 Wijnegem, tel. 03/353 98 00; 224 blz.; gelijmd; boekhandel, 410 fr.

Geeft een ook voor de niet chemisch geschoolde lezer duidelijk overzicht van de gehele milieuproblematiek, met speciale aandacht voor de onderwerpen die regelmatig in de nieuwsmedia aan bod komen.

Bio-tuinkalender; Rik Dedapper; Centrum voor Onderzoek en Voorlichting betreffende Biologische Teeltmethoden, Rozendaal 78, 2440 Geel, tel. 014/58 91 72; 1987; 58 blz.; geniet; rek. nr. 230-0367118-90, 60+10 fr.

Tiende uitgave van deze bio-tuinkalender waarin voor elke dag van het jaar de zaai- en plantactiviteiten worden vermeld; bevat per maand ook een aantal raadgevingen om de werkzaamheden in de biologische groente-, sier- en fruittuin naar best vermogen te kunnen uitvoeren.

Van burenlust tot milieuhinder; Peter Poulussen; DNB/Pelckmans, Kapelsestraat 222, 2080 Kapellen, tel. 03/664 53 20; 1987; 208 blz.; gelijmd; boekhandel, 560 fr.

Door een geschiedkundige geschreven monografie over het pre-industriële stedelijke leefmilieu (1500-1800), dat ook toen al door vervuiling geteisterd werd, zij het totaal verschillend naar omvang, aard en intensiteit dan vandaag.

Tirions vogelgids; James Ferguson-Lees & Ian Willis; Tirion, Baarn; verspreiding in Vlaanderen: Standaard, Belgiëlei 147a, 2018 Antwerpen, tel. 03/239 59 00; 1987; 353 blz., ill.; gebonden; boekhandel, 960 fr.

Behandelt 568 Noordwesteuropese vogelsoorten met kernachtige teksten en 2130 kleurenafbelingen voor de herkenning van de vogelsoorten en hun ondersoorten, waarbij veel aandacht wordt besteed aan leefstijl en geslacht.

Milieurecht; William Lambrechts; E. Story-Scienta, de Jamblinne de Meux-plein 34-35, 1040 Brussel, tel. 02/736 89 80; 1987; 467 blz.; genaaid; boekhandel, 1840 fr.

Tweede opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave van dit overzicht van de wetgeving op het vlak van milieuhygiëne en milieubescherming. Het biedt tevens feitelijke gegevens m.b.t. de prak-

tische toepassing ervan. De stof werd bijgehouden tot 15 juli 1987.

 Relatie tussen veehouderij, mestproductie en milieu in Nederland; M.F. Smit & G.F. Dijkman; Staatsuitgeverij, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1987; 57 blz.; gelijmd; 12,5 gulden, postgiro 751 met vermelding van ISBN 90-05692-6.

Bespreekt de achtergronden van de ontwikkeling van de veehouderij, de huidige situatie ten aanzien van de veehouderij, de relatie tussen veehouderij en milieu, beleidsaspecten, en de gevolgen van het ontwikkelde beleid.

Geluidsschermen, geluidshinder en visuele hinder; B.J.F. Kortbeek & E. de Boer; Staatsuitgeverij, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1987; 156 blz.; gelijmd; 28 gulden, giro 751 met vermelding van ISBN 90-346-1341-0.

Onderzoek naar de sociale effecten en problemen die te verwachten zijn als verkeerswegen voorzien worden van geluidsschermen, en in hoeverre deze worden bepaald door de uitvoering van de voorziening en het overleg met de betrokkenen.

 Raffinaderijen en zure regen; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17M, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 1987; 14 blz.; geniet; 2,95 gulden, giro 2537078.

Licht het aandeel toe van de raffinaderijen bij de vorming van zure regen. De zes Nederlandse raffinaderijen worden vergeleken, waarbij Shell er veruit het slechtste vanaf komt, Esso het beste.

Herwaarderingsgebieden als komponent van een gemeentelijk ruimtelijk beleid: een evaluatie; Vlaamse Federatie voor Planologie, Leeuwikstraat 22, 8320 Brugge 4, tel. 091/24 25 48; 1986; 139 en 69 blz.; gelijmd; 300 fr. (deel 1) en 200 fr. (deel 2), rek.nr. 001-1770326-55.

Tweedelig verslag van het op 23 april 1986 te Antwerpen gehouden kongres rond een evaluatie van het besluit op de stads- en dorpsherwaardering (2.6.1982). Het eerste deel bevat de referaten, deel 2 de notulen.

Betekenis van de Sandoz-kalamiteit voor de bewaking van de kwaliteit van de Rijn; Koördinatie-Kommissie voor de metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische stoffen, Postbus 450, NL-2260 MB Leidschendam; 1987; 65 blz.; gelijmd; gratis. Schetst een beeld van de verspreiding van de Sandoz-verontreiniging in het Nederlandse deel van het Rijnstroomgebied, en de effecten die hierdoor werden veroorzaakt.

Broom en broomverbindingen; G. de Zoeten; Koördinatie-Kommissie voor de metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische stoffen, Postbus 450, NL-2260 MB Leidschendam; 1987; 91 blz.;

gelijmd; gratis.

Bespreking van broom en de organische en anorganische verbindingen ervan: eigenschappen en toepassingen, biologische effecten, afval, emissies, broom in de lucht, in het water, in de bodem en in voeding.

Onderzoek naar de invloed van publieke bezwaren op de toekenning van exploitatievergunning 1ste klasse in Oost-Vlaanderen; Dirk Waelpuut;

Federatie voor Milieubescherming Gewest Gent, Coupure 168, 9000 Gent, tel. 091/46 83 93; 1987; 56 blz.; geniet; 180+18 fr., rek.nr. 001-1499320-67. Onderzoek naar de publieke respons op openbare bezwaarprocedures (o.a. het de-commodo-et-incommodo-onderzoek) als symptoom voor de zich wijzigende milieu-evaluatie en de betrokkenheid van de burger bij het milieu.

Last van lawaai; Gemeentebestuur Beveren, Dienst Leefmilieu, Stationsstraat 2, 2750 Beveren, tel. 03/775 28 68; 1987; 22 blz.; geniet; gratis.

Brochure met een aantal praktische wenken om geluidshinder te beperken, zowel burenlawaai, als verkeerslawaai en industriellawaai.

De grote Winkler Prins Wereldatlas; Elsevier, Leuvensesteenweg 325, 1940 Woluwe-Zaventem, tel. 02/720 90 90; 1987; 296 blz., ill.; gebonden, groot formaat; 1595 fr., boekhandel.

Atlas opgebouwd uit een deel met geografische kaarten waarin extra aandacht wordt besteed aan de Benelux-landen, een deel met thematische kaarten en statistieken, een deel met satellietopnamen, en een sectie over de fysische eigenschappen van de aarde als geheel.

Tuinieren met Test-Aankoop; Verbruikersunie, Hollandstraat 13, 1060 Brussel, tel. 02/536 64 50; 1987; 426 blz., ill.; gebonden; 1560 fr.

Het eerste deel van dit boek is gewijd aan de praktische verwezenlijking van een siertuin (tuinplan, tuinaanleg, onderhoud, ...). In het tweede deel worden een aantal tuinplanten voorgesteld met gegevens over groeivereisten, sierwaarde, kleur van de bloemen, bioeiperiode, vermeerdering, variëteiten, ...

Een plattelandsatlas voor Vlaanderen; Vital Schreurs; Stichting Plattelandsbeleid, Postbus 112, 3000 Leuven, tel. 016/24 39 39; 1986; 195 blz.; genaaid, groot formaat; 400+75 fr., rek.nr. 736-4035365-35.

Biedt een overzichtelijke verzameling aan van essentiële gegevens met betrekking tot het huidige platteland: bevolking, huisvesting, landbouw, economie, welvaart, openluchtrecreatie, natuur en milieu, welzijn en cultuur, ...

Juridisch milieukompndium: geluidshinder; Erwin De Pue; Stichting Leefmilieu, Kipdorp 11, 2000 Antwerpen, tel. 03/231 64 48; 1987; 616 blz.; losbladig in ringband; 2600 fr.

Bevat alle wetteksten in verband met geluidshinder die in Vlaanderen van toepassing zijn,

alle Europese richtlijnen, en een overzicht van de wetgeving in het Waalse en het Brusselse gewest. Eerder verschenen ook al de delen 'Afval' en 'Gevaarlijke stoffen'.

Biologische landbouw: geen luxe maar noodzaak; De Kleine Aarde, Postbus 151, NL-5280 AD Boxtel, tel. 00/31/4116/84921; 1987; 16 blz., ill.; geniet; 70 fr., giro 000-1137770-57.

Verzameling artikels over biologische boeren en tuinders, hun werkwijze en hun producten.

Ozon: het gat in de ozonlaag en Angeles-smog; Lucas Reijnders; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 1987; 16 blz.; ill.; geniet; 1,5 gulden, giro 2537078.

Informatieve brochure over het steeds akuter wordende probleem van de aftakelende ozonlaag als gevolg van het gebruik van freongassen in spuitbussen, bij de aanmaak van piepschuim, als koelmiddel, enz.

Landschapswandeling Rullingen; Provinciaal Natuurcentrum, Populierenlaan 30, 3620 Rekem-Lanaken, tel. 011/71 44 44; 1987; 100 blz., ill.; gelijmd; 100+20 fr.

Behandelt het provinciaal domein Rullingen (nabij Borgloon) en zijn omgeving aan de hand van twee wandelingen, waarbij de verschillende aspecten van het landschap aan bod komen.

Chlooranilinen en chloornitrobenzenen in het oppervlaktewater; S.A.A. Morel; Biologiewinkel, Oudegracht 320, NL-3511 PL Utrecht, tel. 00/31/30/39 23 73; 1987; 82 blz.; gelijmd; 15 gulden.

Besprekt de produktie, toepassingen (kleurstoffen, bestrijdingsmiddelen), verontreiniging van het oppervlaktewater, lotgevallen en toxiciteit in aquatisch milieu van mono- en dichlooranilinen, en mono-, di- en pentachloornitrobenzenen.

Bedrijven en milieu; Marie-Anne Wilssens; Promotie Boeken, Gossetlaan 30, 1720 Groot-Bijgaarden; 1987; 51 blz., ill.; geniet; 150 fr., rek.nr. 310-0163500-44.

Bundeling van vorig jaar in De Standaard verschenen artikels over bedrijven en hun verhouding met het milieu (zie ook Milieurama 1987/11 blz. 25).

De Rijn: zijn schoonheid en de vervuiling; Jaap Willems; Unieboek (De Boer Maritiem), Postbus 97, NL-3990 DB Houtem; 1987; 125 blz., ill.; gelijmd; 27,5 gulden, boekhandel.

Behandelt het wel en wee van de Rijn; zo wordt er aandacht besteed aan de restauratie van de uiterwaarden, nieuwe bruggen, de verarming van de dijkflora, de verzilting, vervuiling door zware metalen en gechlloreerde koolwaterstoffen, de Rotterdamse slibproblematiek, de politiek, ...

Dossier milieuzorg; Westvlaams Economisch Studie-bureau, Baron Ruzettelaan 33, 8320 Brugge 4, tel. 050/35 81 31; 1987; 68 blz., ill.; geniet; 120 fr., rek. nr. 000-0125243-16.

Speciaal-nummer van het tijdschrift 'West-Vlaanderen werkt' over de milieuzorg in West-Vlaanderen. Het bevat artikels over afvalverwerking, luchtkwaliteit, oppervlaktewaterverontreiniging, de Noordzee, het grondwaterbeheer, het provinciaal leefmilieubeleid, en een overzicht van de voorbije 20 jaar.

Indirekte kosten van bestrijdingsmiddelengebruik; Hans Eitjes & Erik de Haan; Wetenschapswinkel, Postbus 7161, NL-1007 MC Amsterdam, tel. 00/31/20/548 69 31; 1987; 69 blz.; gelijmd; 7,5 gulden.

Onderzoek naar de mogelijkheden en moeilijkheden van het monetair waarden van schade aan het milieu en de menselijke gezondheid als gevolg van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

Indirekte effecten van bestrijdingsmiddelen; Laurien van der Vaart; Wetenschapswinkel, Postbus 7161, NL-1007 MC Amsterdam, tel. 00/31/20/548 69 31; 1987; 187 blz.; gelijmd; 15 gulden.

Onderzoek naar de milieu- en sociale effecten van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en, voor zover te berekenen, de kosten daarvan, specifiek gericht op de Nederlandse situatie.

New hope or false promise?; Henk Hobbelinck; International Coalition for Development Action, Bollandistenstraat 22, 1040 Brussel, tel. 02/734 23 32; 1987; 72 blz.; gelijmd; 5+2,5 dollar.

Engelstalig werkje dat een analyse maakt van de mogelijkheden van biotechnologie in de landbouw als (deel)oplossing van de Derde-Wereld-problemen.

Scheiden aan de bron; Landelijk Milieu-Overleg; Donkerstraat 17, NL-3511 KB Utrecht, tel. 00/31/30/33 13 28; 1987; 18 blz., ill.; geniet; 6,5 gulden.

Beschrijft een model voor de gescheiden inzameling of het scheiden aan de bron van huishoudelijk afval en daarmee vergelijkbaar bedrijfsafval, om alzo het hergebruik en de nuttige toepassing van afvalcomponenten aanzienlijk te vergroten.

Dirk Serneels

De in deze rubriek opgenomen publikaties zijn, tenzij vermeld, **niet** verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu. Ze kunnen wel geraadpleegd worden in onze milieubibliotheek (Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel, tel. 02/514 06 38), geopend tijdens de kantooruren. Gelieve dus te bestellen via de betreffende uitgeverij of de boekhandel: adres, telefoonnummer, prijs en eventueel rekeningnummer worden telkens aangeduid. Steeds de titel van het gewenste boek vermelden, indien men via een rekeningnummer bestelt!

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is per internationale postwissel. Formulieren hiervoor zijn in de postkantoren verkrijgbaar.

Enkel de boeken met het recyclage- embleempje werden gedrukt op kringlooppapier.

P U Z Z E L E N

BOEKENPAKKET TE WINNEN

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 20 woorden gevormd worden. Naast de omschrijving hiervan is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing vormen de letters van de eerste en de vijfde verticale rij twee begrippen en de naam van een organisatie die in een artikel in deze Milieurama aan bod komen. De oplossingen dienen ons voor 1 maart te bereiken op volgende adres: Milieurama Puzzelen, Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel. U hoeft ons enkel de twee begrippen en de naam van de organisatie te laten weten. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van april.

Lettergrepen: CI/DEL/DEN/DER/DER/DI/DI/DOE/DOOD/DOORN/E/E/E/E/EENS/EF/EIN/EN/ES/FEN/GE/GIE/HOF/IN/IN/IN/KERK/KERN/LAND/LEK/LI/LOOD/MAN/NE/NER/NER/NERTS/O/RA/RICH/RIJN/ROG/SPEK/TE/TEIT/TEL/TER/TIE/TING/TRI/UM/VALK/VERF/WIJN/XL

1. Zeer giftig produkt	
2. Plotseling	
3. Energievorm	
4. Graansoort	
5. Gelijk van oppervlak	
6. Kledingsstuk in bont	
7. Soort ruilverkaveling	
8. Horizon	
9. Roofvogel	
10. Zijrivier van de Schelde	
11. Giftige verfsoort	
12. Uitgelezen deel	
13. Nee bedankt!	
14. Begraafplaats	
15. Inheemse loofboom	
16. Radioactief element	
17. Vervelend argument	
18. Overheidskontrole	
19. Eenjarig dier	
20. Goudgele wijnsoort	

Oplossing van het november-nummer: 1. Neushoorn; 2. Arseen; 3. Tsjernobyl; 4. Inseminatie; 5. Orchidee; 6. Neten; 7. Aardgas; 8. Levermos; 9. Esdoorn; 10. Chloordaan; 11. Autofile; 12. Meerdaalwoud; 13. Potvis; 14. Aktiegroep; 15. Glasrecyclage; 16. Nummervlinder; 17. Elpenbeen; 18. Betonrot; 19. Efficiënt; 20. Slibbehandeling; 21. Camargue. De naam van de gezochte organisatie: Nationale Campagne Bescherming Roofdieren (NCBR).

Uit de juiste oplossing werd A. Nimmegeers uit Gent als winnaar geloot. Hij zal eerstdaags een boekenpakket ontvangen.

EUROPEES MILIEUJAAR

In het kader van het Europees Jaar van het Leefmilieu lopen binnen de Bond Beter Leefmilieu volgende projecten:

***Enquête over de toepassing van de Europese Richtlijnen inzake leefmilieu**

Dit project is gefinancierd door de Europese Commissie, en loopt in samenwerking met Inter-environnement - Wallonie en - Bruxelles en Bral. Wat Vlaanderen betreft, zal het eindrapport vanaf maart beschikbaar zijn. Een nationale studiedag over het thema is gepland voor medio mei. Kontaktpersoon: Luc Vrijdaghs.

***Uitbouw van de openbare milieubibliotheek**

Bedoeling is de aanwezige schat aan dokumentatie te ordenen in een volwaardige milieubibliotheek waar iedereen snel en efficiënt alle informatie over eender welk deelaspect van de milieuproblematiek kan terugvinden. Daarom is ook automatisering voorzien. Alles wordt gefinancierd door de Nationale Loterij.

Kontaktadres: Dirk Serneels.

***Boottocht binnenwaters**

Dit sensibiliseringsproject, waarbij informatie inzake watervervuiling en -zuivering wordt verstrekt, is aantrekkelijk omdat het wordt aangeboden op een boot die per provincie 4 plaatsen aandoet in oktober en november. Dit project is gefinancierd door de Nationale Loterij.

Kontaktpersoon: Dirk Van Melkebeke.

***Gids voor milieuvriendelijke landbouw**

In een handige gids zullen milieuvriendelijke(r) methoden van landbouw gepromoot en geïntroduceerd worden. De wetenschap wordt ge vulgariseerd naar de land- en tuinbouwers toe. De samenwerking en uitgave van dit dossier wordt financieel gesteund door de Nationale Loterij.

Kontaktpersoon: Luc Goeteyn.

***Stripverhaal**

De noodzaak blijft bestaan om een zo ruim mogelijk publiek voor milieuproblemen te interesseren en te sensibilizeren. Een zeer aantrekkelijk medium is het stripverhaal. In het najaar zullen we de uitgave aankondigen van een milieustrip met een gekende stripfiguur. Het tekenen en opmaken van het scenario wordt uiteraard aan professionelen uitbesteed. De Nationale Loterij is financier.

Kontaktpersoon: Lieve Grauls.

***Kleinschalige waterzuiveringsprojecten**

Een onderzoek wordt ingesteld naar de meest menselijke vormen van waterzuivering (lagunering, rietvelden, beluchtingssystemen) op kleinschalige leest geschoeid, voor diverse beekstroomgebieden in het Vlaamse land. De Nationale Loterij steunt

deze studie.

Kontaktpersoon: voor deze studie die over 6 maanden loopt, zullen via advertenties kandidaten aangetrokken worden.

***Informatieve brochures**

Mede door de groeiende populariteit van onze vereniging, stromen de dokumentatie- en informatieaanvragen van scholieren, verenigingen en enkelingen dagelijks toe op het sekretariaat. Daarom worden een aantal brochures samengesteld (en nadien gratis verspreid) in verband met de meest voorkomende milieuproblemen waarin de rechten en mogelijkheden tot ageren van de burger in bevattelijke taal worden uitgelegd.

De Nationale Loterij financiert ook dit project.

Kontaktpersoon: is in dienst vanaf 1 februari, maar was op het ogenblik van de redactie van dit Milieuramanummer nog niet gekend.

***Praktische milieutips**

Een boek met praktische milieutips kan de burger bewust maken van het feit dat bepaalde produkten en handelingen uit het dagelijkse leven schadelijk zijn voor het milieu, de natuur en de eigen gezondheid en dat ze daarom beter achterwege worden gelaten.

De Vlaamse Exekutieve, bij monde van minister Lenssens, zal voor de financiering van dit project instaan.

Kontaktpersoon: Is in dienst vanaf 1 februari, maar nog niet geselecteerd op het ogenblik dat dit overzicht werd samengesteld.

***Sensibiliseringskampagne voor een Schone Noordzee**

De sensibiliseringskampagne voor een schone Noordzee, die in de natte zomer van 1987 aan de Belgische kust liep, werd afgesloten op 15 oktober. Het "Memorandum voor een Schone Noordzee" bevat de eisen van de milieubeweging i.v.m. de Noordzee en is nog beschikbaar op het sekretariaat van de Bond Beter Leefmilieu.

Staatssecretaris voor Leefmilieu Miet Smet zorgde voor de financiële ondersteuning van deze actie.

In maart 1987 deed de Bond Beter Leefmilieu een oproep tot financiële steun aan de bevolking en gemeentebesturen. De onverwachte respons hierop stak ons het hart onder de riem om verder te vechten.

Dank zij de inspanningen en het vertrouwen van de gewestelijke stuurgroep en het nationaal comité van het Europees Jaar van het Leefmilieu draait de werking van onze federatie een jaar later op volle toeren.

Onze dank daarvoor aan allen die ons moreel en/of financieel steunden.

AARDGAS

Milieuvriendelijk

KALENDER

De Katholieke Universiteit Leuven organiseert 10 seminars over de ruimtelijke vormgeving van de wegeninfrastructuur en de verkeerskunde, inl. Onderzoekseenheid voor verkeerstechniek en infrastructuurplanning, Celestijnenlaan 200 A, 3030 Heverlee.

Nog tot 31 maart loopt in de Kinderboerderij Tivoli in Mechelen een tentoonstelling "oververhit: anderhalf miljoen jaar energiebeschaving". Adres: Antwerpsesteenweg 94, 2800 Mechelen.

In februari start in Edegem, Kalmthout, Mechelen, Jesus-Eik, Hoepertingen, Eeklo-Gent en Oostkamp-Tielt een cursus natuurgids, die loopt tot november 1988. Inlichtingen: Centrum voor Natuurbeschermingseducatie, Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen, tel. 03/226 02 91.

Op vrijdag 19 februari houdt de Belgische Vereniging voor Milieurecht een studienamiddag over het "beheer en bescherming van het grondwater; bodemverontreiniging" in het kader van de recyclagecyclus milieurecht 1988 (andere data: 25 maart, 20 mei, 7 juni, 23 september, 21 oktober, 18 november en 16 december). Inlichtingen: p/a Seminarie voor Burgerlijk en Vergelijkend Recht, Universiteitsstraat 4, 9000 Gent.

Van 20 tot 28 februari kan je met "Huid en Haar" mee op studiereis "Wisenten in Bialowieza-oerwoud (Polen)", voor 32.700 fr. of Nfl. 1.795, inl. Vakreizen, Roel Cosijn, Calandplein 4, 2521 AB Den Haag.

Op 25 februari om 20 uur organiseert de Jeugdbond voor Natuurstudie een debat "S.C.K. in opspraak" in Auditorium E, Fakulteit Toegepaste Wetenschappen RUG, Jozef Plateaustraat 22 te 9000 Gent. Meer inlichtingen bij JNM, tel. 091/23 47 81.

Op 25 februari (Bornem), 4 maart (Malle) en 8 maart (Hoboken) starten de cursussen Natuur-in-Zicht van de Vereniging voor Milieu-educatie provincie Antwerpen, inl. VMPA, Ommeganckstraat 26, 2018 Antwerpen, tel. 03/231 56 53.

Van 27 februari tot 26 maart loopt aan het Instituut voor Conservatie en Restauratie in Gent de cursus Museumtechnieken en museummanagement (telkens op zaterdag) inl. Hoger Architectuurinstituut St. Lukas Gent, Zwarte Zusterstraat 34, 9000 Gent, 091/23 42 90 (vragen naar Mevr. Chr. Van Malderen).

Op 1, 2 en 3 maart organiseert de Stichting Postakademiale Vorming Gezondheidstechniek een cursus "Milieumetingen" in de Technische Universiteit Delft, Stevinweg 1 te Delft. Inschrijving: Stevingweg 1, Postbus 5048, 2600 GA Delft.

Aan de VUB loopt op de zaterdagen 5, 12, 19, 26 maart en 2 april 1988 het seminarie "Ekologie van de Stad", inschrijven kost 1 750 fr. (1000 fr. voor studenten) en kan bij dr. L. Hens, Menselijke Ekologie, Pleinlaan 2, 1050 Brussel of op nr. 02/641 34 24.

Op donderdag 17 maart organiseert de Vlaamse Chemische Vereniging een internationaal symposium "luchtverontreiniging en afval over de grenzen heen" in het Switel Hotel te Antwerpen, inl. VCV, tel. 091/22 57 15 toestel 2837.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINI-
STRATIE:

Luxemburgstraat 20
1040 Brussel
tel. 02/514.06.38.

JAARABONNEMENT:

400 fr. te storten op rek.nr.
001-1475409-18 van de Bond
Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement: 1000 fr.
Buitenland: 550 fr.
Los nummer: 50 fr.

HOOFDREDAKTEUR:

Dirk Van Melkebeke

REDAKTIESEKRETARIS &
EINDREDAKTEUR:

Lieve Grauls

MEDEWERKERS:

Frank Debois
Luc Goeteyn
Lieve Grauls
Ann Kenis
Bea Lootens
Dirk Rumes
Dirk Serneels
Dominique Van Ackeren
Luc Vrijdaghs

LAY-OUT:

Dominique Van Ackeren

TIKWERK:

Bea Lootens

VERANTWOORDELIJKE
UITGEVER:

Dirk Van Melkebeke

COPYRIGHT:

Overname van artikelen wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT